

บทที่ ๒

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษากระบวนการถ่ายทอดทำรำโนราและดนตรีโนราของสาขาศิลปการแสดงสำหรับเยาวชนตำบลโคกเคียน ซึ่งมีการจัดการฝึกอบรมเป็นเวลา ๖ ปี ซึ่งจะเกิดประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง การศึกษาเอกสารข้อมูลเบื้องต้น เพื่อจะนำไปเป็นองค์ประกอบสำคัญของการศึกษาวิจัย ผู้ศึกษาวิจัย ได้ค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นดังต่อไปนี้

๑. ประวัติความเป็นมาของโนรา

๒. หน่วยงานที่สำคัญ

๒.๑ เทศบาลตำบลโคกเคียน

๒.๒ โรงเรียนวัดทุ่งชิงหิ้ง

๒.๓ โรงเรียนบ้านไทรทอง

๒.๔ โรงเรียนบ้านโคกโค่น

๒.๕ โรงเรียนวัดป่าตอ

๓. หลักสูตรการฝึกทักษะการรำโนราและการบรรเลงดนตรีโนราขั้นพื้นฐานของสาขาศิลปการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

๓.๑ ตารางการสอนโนราขั้นพื้นฐาน

๓.๒ ตารางการสอนการบรรเลงดนตรีโนราขั้นพื้นฐาน

๓.๓ องค์ความรู้การฝึกรำโนราเบื้องต้น

สำหรับรายละเอียดของเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งผู้ศึกษาค้นคว้าเป็นข้อมูลเบื้องต้น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประวัติความเป็นมาของโนรา

ประวัติความเป็นมาของโนราปรากฏทั้งที่เป็นตำนานบอกเล่าหลักฐานเอกสารพบว่า มีตำนานโนราที่มาจากคำบอกเล่าของชาวบ้าน ตำนานที่ปรากฏในบทกวี และบทขับร้องกลอนของโนรา ตำนานโนราที่มีหลักฐานเอกสาร ตำนานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับโนราและชีวิตนิเวศของ ผู้รู้ท้องถิ่นเรื่องความเป็นมาของโนรา พิทยา บุญรัตน์ (๒๕๕๖ : ๕ - ๒๖) นำมาศึกษาวิเคราะห์สรุป ดังนี้

๑. ตำนานโนราและตำนานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับโนรา

๑.๑ ตำนานโนราที่มาจากลำอกเล่าของชาวบ้าน

ตำนานโนราที่มาจากลำอกเล่าของชาวบ้าน โดยเฉพาะชาวบ้านตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มที่ ๑ เชื่อว่าการตั้งครุฑของนางนวลทองสำลี มีสาเหตุมาจากการเสวยเภสัชดอกบัว และกลุ่มที่ ๒ เชื่อกันว่า การตั้งครุฑของแม่ศรีมลาหรือนางนวลทองสำลีนั้น เกิดจากการลักลอบได้ลี้ภัยกับพระบ่วงทอง หรือสาววาทอง ซึ่งเป็นนภาคเล็กคนสำคัญในวัง จากนั้นจึงเสวยเภสัชดอกบัวที่เทพสิงหรมอบมาเพื่อถือนำนิคในเชิงมนุษยเป็นขุนศรีศรีทรา (ดูรายละเอียดในงานวิจัย เรื่อง โнораโรงครูตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๕ งานวิจัยเรื่องโนราโรงครูวัดท่าสุระ ตำบลคลองรี อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ปี ๒๕๖๕ ของพิทยา บุญรัตน์) มีข้อสังเกตว่า โнораและชาวบ้านบางกลุ่มในตำบลท่าแคเชื่อว่า เทพสิงหรมอบขุนศรีศรีทราเป็นคน ๆ เดียวกัน แต่คนเป็นภาค (กัป) กล่าวคือ เทพสิงหรมเป็นภาคสวรรค์ และให้แบ่งภาคจุติลงมาเพื่อรำให้กับมนุษย์โลกดูในร่างของขุนศรีศรีทราซึ่งเป็นภาคมนุษย์

๑.๒ ตำนานโนราที่ปรากฏในบทกาสกรและบทร้องกลอนของโนรา

ตำนานโนราที่ปรากฏในบทกาสกรและบทร้องกลอนของโนรา โดยเฉพาะบทกาสกรและบทร้องกลอนของคณะโนราแปลก วนะบาล ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมโนราโรงครูวัดท่าแค ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ซึ่งประกอบด้วยบทยานเอ บทหน้าแดระ บทรายแดระ บทเพลงโทนหรือบทเพลงทับเพลงโทนต่างกล่าวถึงประวัติของโนรา คุณสมบัติของโนรา เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับครูโนราซึ่งบุคคลและสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับโนรา เช่น การลอยแพนางนวลทองสำลี ขุนศรีศรีทราท่าแค การถูกลงโทษของครูโนรา พระคุณของครูโนราและบิดามารดา การออกซื้อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชนบริเวณทะเลสาบสงขลา เพื่อขอความคุ้มครอง ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงระบบความสัมพันธ์ของโนรากับชุมชนก่อนข้ามคั่นวัด ส่วนบทร้องของโนรา ที่จะนำมากล่าวไว้ก็อบทร้องกลอนที่เรียกว่า “บทบาลีหน้าศาล” บทบาลีหน้าศาลเป็นบทร้องกลอนที่บอกเล่าประวัติโนรา ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมโนราโรงครู โดยทั่วไปนิยมว่าในโนราโรงครูก่อนประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ครู โнора จึงเรียกบทบาลีหน้าศาล โดยกล่าวถึง “ชาตรี” ว่ามีมาแต่ครั้งปฐมกัปโดยพระผู้เป็นเจ้า (พระอิศวร) เป็นผู้สร้างเพื่อให้ประโลมโลก กล่าวถึง ประวัติของแม่ศรีมลา (หรือนางนวลทองสำลี) จนกระทั่งถูกลอยแพไปติดอยู่ที่ “เกาะกะรัง” มีเทพเจ้าคอยพิทักษ์รักษา มีพวกกีนรกรำฟ้อนฉวยและเกิดเรื่องคนตรีประกอบการรำรำ คือ ไทยง ลีว ทับ โทน ปี่ แล้วกล่าวถึงองค์ประกอบและขั้นตอนของพิธีกรรมโนราโรงครู ดังความตอนหนึ่งว่า

“บอกบาดีขานเอ	ว่าโนเนโนโน
ลักเลงผู้ใด	ถ้าพบในตำรา
ถ่านเต่งจูเติบไต่	เหมือนปลายข้างงา
ชาติเชื้อโนรา	เป็นเถรเถียงคนหนึ่ง
ตั้งพระไตรโลกนี้	พระแก้วรำพึง
ยังจัดขี้ขี้	สิ่งหนึ่งไม่โลก
ไปไต่ตั้งชาติ	ไว้เป็นที่ประโลมโลก
ระจับคับโศก	สนุกสบาย”

บทกาสกรูที่ว่าประกอบด้วย บทขานเอ บทหน้าละคร บทรายละคร บทเพลงโขน เรื่องราวที่กล่าวถึงในบทกาสกรูเหล่านั้น ส่วนหนึ่งเป็นการยืนยันถึงความเชื่อของโนราและชาวบ้าน โดยทั่วไปในเรื่องความเชื่อการกำเนิดของโนราและความสัมพันธ์ของตำนานโนรากับชุมชนบริเวณคู่มือน้ำทะเลสาบสงขลาซึ่งจะยกตัวอย่างมากกล่าวเพียงบางตอนในส่วนที่สะท้อนให้เห็นภาพดังกล่าว ตัวอย่างเช่น

บทขานเอ	
“เรีนเอเรีนเรีน	จะไหว่นางธิดีฝั่งผ่น
เอהל้งมาพิงเป็นแพ่น	รองคืนนุญย์ทั้งทลาย
สิ้นข้าวรอทอญิง	ยังเล่าคืนขวารองชาย
นาคเจ้าฤสลาย	ขานให้โนเนโนโน
ขานมาเข้าตอง	ทำนองเหมือนวัวชักไถ
เพลงครวญคิดมา	ทรหวนหัวใจ
เพลงลำไยไปลิ้มใน	พี่ไปไม่ลืมน้องหนา
ลมเอยรววย	ยังหอมแต่รสเปิงทา
หอมรสครู่เช้า	ส่งกลิ่นฟุ้งาไรไร
หอมมาสานเค้	ลูกเหลียวไปเลทขอไกล
หอมฟุ้งสุราลัย	ไกลเข้าในโรงน้องหนา
ลยว่าลาภเรา	พัลไต้ด้วยลมทลตัน
ลูกก็ชักใบแล่น	กลางคืนมาเป็นกลางวัน
ไกลหลังไกลฝั่ง	เอากะกะจังเป็นเรือน
เพื่อนบ้านนับปี	นางนวลทองสำลีนับเดือน
เอากะกะจังเป็นเรือน	เป็นแพ่นที่นอนน้องหนา”

บทเพลงโทน

“ไว้ตอกสองทอนแก้ว
 ทัดทั้งสอประคองเคียง
 ไหว้ยุเนินาถพระศาสดา
 ครุฑยักษ์ปีกยาพยับบาท
 ในจักรวาลทั่วแผ่นฟ้าครอบ
 ท้าวเวสสุวรรณเจ้าปัญชี
 พระบวรพระเรียนจำเนียรนาถ
 ครุฑนาทสี่ไหว้ถวายสืบ
 ไหว้พระอิศวรพ่อทองเนื้อนิล
 ตั้งแผ่นหินทำลูกหมากบัว
 พ่อตั้งยานาคเอาไว้ก่อน
 ตั้งหินตั้งฟ้าปาจะรว
 เช็ดบ่อนตั้งไว้เมื่อภายหลัง
 พระจันทร์รักษาในลอนล้ำถิ่น
 ตั้งกวอาทิตย์และดวงพระจันทร์
 พ่อมาตั้งสิ้นมาตั้งสุด
 พ่อตั้งหญิงคนชายคน
 บทนี้แปลปลงศพไว้
 ไหว้หลวงพ่อตมหลวงพ่อดำ
 ลูกเล่นเล่นร้านสี่ตีนตำไหนด
 บรรดาสภารอยู่ใต้เท้า
 เก็นลูกเล็กเล็กเด็กอ่อนอ่อน
 ไบจะไบจงเอาท่านองค์ใด
 แลเจ้าสภารจะขอใดไว้
 สักลิลีที่สักลิ้นในคำบ่นนี้
 สักลิลีที่ล้ำคัมและอันอึ้งวศ
 ลูกกาสไบเผลอไบเผลอ
 สักลิลีที่ตรอกบาวตามทว่านเขา
 สักลิลีที่ริ้วแรงแข็งกล้า

ลูกยกเหนือเสียวเกล้าลึงคอกปทุมมา
 น้ำไหว้เวียนบายต์ซ้ายซ้ายขวา
 พุทธธัมมิงลังมาไหว้อาจารย์
 พร้องสี่ครูใหญ่เกราขอให้ลบเลืกหนี
 ไปทั่วทุกชั้นจันชอบในรอบพระโลเก
 ไหว้ครุฑนาทสี่ไหว้ถวายสืบ
 ไหว้ลายลักษณ์พระบาทองค์พระยาอม
 ลูกนั่งไหว้บังคมทุกเวลา
 ท่านเป็นผู้ตั้งแผ่นหินและแผ่นฟ้า
 ตั้งแผ่นฟ้ากันใหญ่เท่าบาบอน
 แล่ผญาเช็ดบ่อนตั้งไว้เมื่อภายหลัง
 พ่อให้ปลุกบัวนาปลุกบัวครั้ง
 ให้ตั้งกวอาทิตย์ดวงพระจันทร์
 พระอาทิตย์บาขึ้นเลนกลางวัน
 สว่างฉ้นทั่วโลกโลกา
 ตั้งพวกมนุษย์ไว้ใต้เท้า
 แล่กันเป็นพืชเป็นผลสืบต่อมา
 จะนั่งกราบไว้สภารอาจารย์ข้า
 ลูกกาสทุกที่ร้ายโนราห์
 ให้โสมมาลงมไปช่วยรักษา
 ลูกไปจำเพาะไบจะจงว่าองค์ใด
 ผมขอพรนั่งขอชัย
 สิ้นนี้โองพร้องส่งให้มา
 นั่งกราบไหว้สักลิลีที่ในใต้เท้า
 ให้เบิกร้างสร้างที่แต่ก่อนมา
 ลูกกราบไหว้คาทวดไปทุกศาลา
 สักลิลีที่กลางท้องกลางนา
 เกือนถ้ำลำนาวัวยแหวมา
 ลูกจะไหว้บูชาตามบ่อน้อง

งามปลอดพ้อยอดแสนให้
 ลูกไหว่นาราพ้อคาบเออช่อ
 ลูกร้องประกาศอยู่เกณฑ์เกณฑ์
 ลูกไหว่นวาทองที่ปากน้ำตรัง
 พ้อเรียวแรงแข็งกล้า
 นาวาลำเดียวพ้อไวน้อยไม่เล็ก
 นาวามากกลายเป็นธาตุหิน
 ยิงองค์หนึ่งเล่าพ้อทองแขนสวย
 ลูกไหว่นาราอยู่ปละน้ำตก
 ไหว่นวาทศมกไว้ฟ้า
 อยู่กลางหว่างตงดา
 ไหว่นนบกทศสะบ้าย้อย
 แพรกหนึ่งรักษาไทย
 สร้อยทองทั้งสองแพรก
 ราชบมที่ยวบยาบ
 ไหว่น้ำร้อนทวดน้ำเย็น
 เวรกรรมภูไทรเหลย
 หลบพ้อทองและขาวท่า
 ผยขาวและขาวนบ
 ขาวเล่าทวดดาวง
 ถิ่นฐานบ้านไม้แค้น
 ทวดชัยสุริยวงศ์
 ทวดบ้านแร่ทวดบ้านสวน
 ยางทองบ้านนางลาด
 เข้ากราบบาท้าวป่าละออง
 ทวดเขากังทวดรังเนียร
 สักคี่สิทธิ์ทั้งฝ่าย
 ให้ดัดให้เคลื่อนให้เลื่อนกันมา
 อย่าให้ถ้ำลาบสาบสูญ
 เกาะหนูเกาะแมว

ช่วยรดช่วยเทอย่าให้ขัดข้อง
 ลอยแล้วให้ต้องกินเข้ามา
 จะไหว่นวาทศมกเขาเทียมป่า
 ที่ริมรอบขอบฝั่งแม่น้ำกระพ้อ
 สาปนาว่าให้กลายเป็นธาตุหิน
 พวกเจ๊กไทยแขกจีน
 ทรัพย์สิ้นจบลงในแต่ละวันตก
 จะไหว่นวาทศมกเข้ามาผดผก
 ทวดสกกไว้ฟ้าผดผก
 ถัดมาถิ่นนบกทศสะบ้าย้อย
 พระพายพัดมาผดผก
 ลูกไหว่นวาทศมกที่อยู่สองแพรก
 ยังแพรกหนึ่งใจไว้รักษาแขก
 ถัดมาน้ำร้อนทวดน้ำเย็น
 ไหว่นนบกทศสะบ้าย้อย
 จะไหว่นนบกทศสะบ้าย้อย
 นอนขวางแม่น้ำพระคงดา
 ถัดมาขาวเล่าทวดดาวง
 รักษาอยู่ที่ลัดไหว่นนบก
 ถัดมาทวดชัยสุริยวงศ์
 เหนือไฟท่ามกเรียกโล่พันหงส์
 แบ่งองค์ส่งญาติให้ท่านแลมา
 ทวดหัวควนทวดบ้านยา
 ชื่อร้องประกาศอาราธนา
 ลูกไหว่นวาทศมกที่วัดสุหา
 ฟังเสียงลูกร้องภาสา
 เทวนเกาะเสกเกาะฟ้า
 จะไหว่นนบกทศสะบ้าย้อย
 หาเรือพ้อทศสะบ้าย้อย
 ลูกไหว่นนบกทศสะบ้าย้อย

อยู่ข้างหว่างตงคา	พระพายพัดมาลอสอ
ทั้งเกาะแก้วและเกาะขอ	ผนวบอชูพรางที่หว่างตงคา
จะไห้เกาะกราบไห้เกาะขุน	เกาะหมากปากขุนมันอยู่ฝ่ายท่า
เกาะแก้วกีนรา	ด้ดบาปากบางทวดแม่น้ำนางเรียน
ทรมปลอกชอชเสนาห์	ลูกเขวอแม่นี้ใครจะเทียบเทียบ
ทวดปากบางทวดนางเรียน	ทรมเสี่ยวรักกรางไห้สามลูกบา
นั่งบนสาคนแล้วกาสบนเงิน	ลูกขอไห้ไ้ยอินอินไปสิ่งขึ้นฟ้า
ขึ้นบนกาสจนหมด	ไห้จลเอาพรหมทั่วโลกพระโลกา
ข้ามไ้ก็กาสลวมา	ไห้จลเอานาคนาตาไ้บาตาล
มีปลาและอานนท์	ไ้เอาหางเกี่ยวรอบขอบหิมพานต์
จคนาคนาตาไ้บาตาล	พ่อแม่องค์ล่งญาณเดินลมา
บทนี้เปลี่ยนปลตจเอาไ้	มันใกล้สอควรเข้าแล้วหนา
ลูกกาไปนานเห็นชักช้า	ขอเทวมาประจุอยู่ทั้งสิ่งมูโรง

๒. องค์ประกอบของการแสดง

ในการแสดงโนราที่มีองค์ประกอบหลายอย่าง ที่สำคัญไ้แก่ คณะโนรา โรงมสลง เครื่องดนตรี เครื่องแต่งตัวและอุปกรณ์เบ็ดเตล็ด และ โอกาสที่จัดไ้ให้มีการแสดง ซึ่งจะนำมากล่าวโดยสรุปดังนี้

๒.๑ คณะโนรา

เดิมคณะโนราเป็นผู้ชายและมีตัวแสดงที่สำคัญเพียง ๓ ตัว ลังत्वานในพระราชนิพนธ์เรื่องตำนานละครโอเนนาของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเลอจิราธิภาณุภาพ (๒๕๐๘ : ๗ อ้างอิงจากพิทยา บุญรัตน์, ๒๕๕๖ : ๓๕) ตอนหนึ่งว่าละครโนร่าราชตรังขอรไทยมีตัวละครแต่นายโรง ๑ นายตัว ๑ และจำอวด ๑ ตัว อย่างนี้เป็นอย่างน้อยที่สุดที่จะเล่นละครไ้ละครดกด้วยเหตุนี้จึงปรากฏมาแต่ก่อนว่าละครชาตรีชอบเล่นบางเรื่องทีตัวบทสำคัญเล่นพร้อมกันไม่เกินกว่า ๓ ตัว เช่นเรื่องพระรถเสน ตัวนายโรงเป็นพระรถเสน ตัวนางเป็นนางมรี ตัวจำอวดเป็นน้ำของพระรถเสน หรือมีละนั้นก็เล่นเรื่องนายโนร่า ตัวนายโรงพระสุธน ตัวนางเป็นนางมโนร่า ตัวจำอวดเป็นพราณบุญต่อมาคณะโนราพัฒนามาจนมีอย่างน้อยคณะละ ๑๕ คน ประกอบด้วยผู้แสดงประมาณ ๑๖-๑๗ คน หัวหน้าคณะเรียกว่า “โนราใหญ่” หรือ “นายโรง” โนราอื่น ๆ เป็นตัวรำเรียกว่า “นางรำ” และมักเป็นเด็กอายุตั้งแต่ ๘ – ๒๑ ปี นิยมไ้รู้จัก เรียกว่า “แก้วลูกโนรา” ตัวตลกเรียกว่าพราณ “พราณ” มีตัวตลกหญิงเรียกว่า “ทาสี” (มักไ้ใช้ผู้ชายแสดง) ต่อมาเมื่อมีโนราหญิง ตัวแสดงเป็นทาสีมักเรียกว่า “อินเตน” นอกจากนี้คณะโนราจะมีนักดนตรี หรือ “ลูกคู่” ประมาณ

๕ - ๖ คน มีหนอทางไสยศาสตร์ เรียกว่า “หนอกบโร” และอาจมีผู้สูงอายุที่หลงใหลและชอบติดตามคณะโนราโดยเฉพาะเด็ก ๆ ที่มีอายุราว ๑๐ - ๑๕ ปี คอยช่วยเกื้อหนุนปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ เรียกว่า “คนเลื้อ” และบางคนยังช่วยทำหน้าที่หาคอนเสิร์ตให้โดยเฉพาะกับที่ใส่พรีดโนราที่เรียกว่า “ซุม” จึงเรียกคนกลุ่มนี้ว่า “คนคอนซุม”

ต่อมาได้มีโนราผู้หนึ่งเกิดขึ้น ดังปรากฏคำบอกเล่าจากโนราแปลก ชนะบาล (โนราแปลกคำ) ว่าเมื่อตอนอายุประมาณ ๑๕ ปี ได้เคยแข่งขันกับโนราหญิงชื่อโนราตลาดกับโนราเลียบ ประมาณ ปี พ.ศ.๒๕๐๐ ในขณะที่เดียวกันโนราหญิง ทองสุข แห่งวัดวัดพิศณุ ก็กล่าวตนเองเริ่มฝึกหัดโนราครั้งแรกกับโนราหญิงชื่อ โнораทองลึง โнораทองลึงอยู่ที่บ้านบางโนล ตำบลทองดำชัย อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราช ต่อมาจึงเกิดโนราหญิงวินนุวาค ซึ่งเป็นบุตรสาวของโนรา (วันเสาร์นครศรีธรรมราช) ซึ่งต่อมากลายเป็นคณะ “บโนรราเลียบวินนุวาค” จึงมีโนราหญิงคณะอื่น ๆ ตามมาอีกมาก ผลจากการมีโนราหญิงก็ทำให้เครื่องแต่งกายของโนราเปลี่ยนแปลงไปด้วย “ในช่วงเวลาทศวรรษที่ ๒๕๐๐ หรือก่อนหน้านั้น โนราคงได้รับอิทธิพลการแต่งกาย และรูปแบบการแสดงของโขน ละครรำ และ/หรือละครเวทีของภาคกลาง เข้ามาปรับใช้ในการแสดงโนรา และในช่วงเวลาดังกล่าวที่โนราเกิดขึ้นแล้ว เพราะการแต่งกายของโนราเปลี่ยนไปจากของเดิมและผู้แสดงก็มีผู้หญิงร่วมด้วยหรือมีผู้หญิงล้วนๆ ก็” (เทพ บุญยประสาท, ๒๕๐๖ : ๔๖-๔๘ ; อ้างอิงจากพิทยา บุณยรัตน์, ๒๕๕๖ : ๔๑)

ส่วนการเรียกชื่อคณะโนรายังเรียกตามชื่อของนายโรง เช่น โนราวัน (คณะของโนราที่มีโนราวันเป็นนายโรง) บางครั้งเอาชื่อบ้านที่อยู่มาประกอบ เช่น โนราเดิมเมืองตรัง โนราแปลกท่าแฉด เป็นต้น ส่วนนายโรงเป็นพี่น้องกัน ๒ คน มักนำชื่อทั้ง ๒ คน มาตั้งเป็นชื่อคณะ เช่น โนราพิณพันธ์ (พี่ชื่อพิณ น้องชื่อพันธ์) โนราหญิงวินนุวาค โนราประดับสำราญ เป็นต้น และบางคณะก็ได้รับคำเลิศจรื้อ เพราะมีลักษณะเด่นเป็นพิเศษและ/หรือเลิศจรื้อตามสมัยนิยมโดยเฉพาะคำว่า “น้อย” (ได้รับอิทธิพลมาจากหนังตะลุง “คณะพร้อมน้อย ตะลุงสากล”) เช่น โนราฟุ้งเหว (นายโรงชื่อฟุ้งเหว ร่ายรำอ่อนงามราวกับทอผ้าหาวลอยนวล) โนราสมพงษ์น้อย จารุง โนราสายทิพย์น้อย เสน่ห์ศิลป์ เป็นต้น)

๒.๒ โรงแสดง

โนรารุ่นเก่ากล่าวตรงกันว่า โรงโนราสมัยก่อนปลูก “ขนาดเท่าแผ่นเงินอนุญาติ” คือแผ่นดินที่พระยาสาข่าฟ้าฟาด ประทานให้แก่ขุนศรีสุรทราผู้เป็นหลาน มีขนาดกว้าง ๕ สอก ยาว ๑๑ สอก ลักษณะโรงต่างกัน เป็น ๒ แบบ คือ โรงรำทั่วไปกับโรงสำหรับจัดพิธีกรรมรำโนราโรงครู (อุบล พินทอง, ๒๕๖๖ ; อ้างอิงจาก พิทยา บุณยรัตน์, ๒๕๕๖ : ๔๑) ส่วน สาโรช นาคะวิโรจน์ (บ.ป.ป. : ๓๔-๓๘ ; อ้างอิงจาก พิทยา บุณยรัตน์, ๒๕๕๖ : ๔๑) แบ่งโรงโนราออกตามยุคสมัยเป็น ๔ ลักษณะ กล่าวคือ

- โรงโนราญยุคแรก เป็นโรงแบบไม้ยกพื้น สร้างเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสหรือสี่เหลี่ยมคี่นทำเป็นเสา ๔ เสา (บ้างว่า ๖ เสา) ขนาดกว้างยาวประมาณ ๔ × ๔ เมตร หลังคาทรงหน้าจั่วสูงจาก เบ็ดโลง ทั้ง ๔ ด้าน มีไม้ไผ่ผูกติดกับเสาโรงทั้ง ๔ ด้านโดยรอบ สูงจากพื้นดินประมาณ ๔ เมตรคืบเมตร เพื่อเป็นขอบเขตของโรงโนราและเป็นพนักพิงของลูกคู่ หรือผู้แสดงเวลาพักผ่อนภายในโรงปู่ช่วยเลื้อยล้าหรือเลื้อยคนระดูต และมีพนักนั่งรำทำด้วยไม้ไผ่ ยาวประมาณ ๑.๒ เมตร และมีเส้นผ่าศูนย์กลางไม่น้อยกว่า ๑๐ เซนติเมตร มีเสาพนัก ๒ เสา สูงจากพื้นดินประมาณ ๕๐ เซนติเมตร พนักนั่งรำจะตั้งอยู่ระหว่างเสาทั้ง ๒ ด้านใดด้านหนึ่งของโรงโนราก็ก็นำไม้ไผ่ขึ้นค้ำด้านละวันออกเพราะว่าเวลาโนราจะรำจะหันหน้าไปทางทิศตะวันตกเพราะ โนราถือว่าเป็นทิศที่อับมงคล

- โรงโนราญยุคที่สอง เป็นโรงโนราที่มีการพัฒนามาจากยุคแรก เริ่มมีขึ้นในราว พ.ศ. ๒๔๒๒ มีลักษณะสำคัญ คือ มีการต่อเติมออกจากจันทันใดด้านหนึ่ง โดยทำเป็นเพิงหมาแหงนออกมา กันผายอย่างมิดชิดด้วยจากหรือวัสดุอื่น ๆ ที่หาได้ง่ายในที่อื่นใช้กันกันระหว่างบริเวณที่แสดงกับบริเวณที่ต่อเติมใหม่ เพื่อเป็นชนั้นจะทำให้พนักนั่งรำคืออยู่บริเวณหน้างาน จุดประสงค์ในการต่อเติมคือ เพื่อใช้เป็นที่นั่งแต่งตัวและพักผ่อนของโนรา

- โรงโนราญยุคที่สาม มีรูปของโรงคล้ายกับโรงโนราญยุคที่สองแต่ยกพื้นขึ้น ประมาณ ๘๐ - ๙๐ เซนติเมตร ปูพื้นด้วยไม้กระดานแล้วใช้สื่อกระดูกหรือลื้อล้าทับอีกทีเพื่อให้โนรารำให้สะดวก นอกจากยกพื้นสูงขึ้นแล้วขนาดกว้างยาวของโรงโนราเพิ่มขึ้นคือ ด้านหน้าโรงมีขนาดประมาณ ๖ × ๖ เมตร ส่วนด้านหลังมีขนาด ๓ × ๘ เมตร

- โรงโนราในยุคปัจจุบัน มีลักษณะที่สำคัญคือยกพื้นเหมือนกับโรงโนราในยุคที่สาม แต่หลังคาเปลี่ยนมาเป็นทรงหมาแหงนตลอดและบูรณถึงล้าด้วยผ้าใบแทนจากวัสดุอื่น ๆ ด้านหน้าโรงโนราจะกว้างขึ้นกว่าเดิม เพราะโนราเริ่มมีเครื่องประกอบเพิ่มมากขึ้น มีการนำวงดนตรีลูกทุ่งมาเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงและมีนารำหรือทวนเครื่องเล่นประกอบ จึงทำให้ต้องขยายโรงให้กว้าง ต่อมาโนราก็ก็นำโรงโนราสำเร็จรูปเช่นเดียวกับเวทีวงดนตรีที่มียางลึงใหญ่สามารถถอดและเคลื่อนย้ายไปติดตั้งเวลาแสดงโดยมุ่งเน้นการแสดงวงดนตรีเป็นสำคัญ

ส่วนโรงโนราที่ไม่มีการปรับเปลี่ยนจากรูปแบบเดิมหรือน้อยมากคือ โรงโนราเพื่อประกอบพิธีกรรมที่เรียกว่า “โนราโรงครู” กล่าวคือนิยบบลูกทวนทิศตะวันออก หรือทิศใต้ของเรือนพิธี มีขนาด ๕ × ๑๑ สอก มี ๖ เสา ไม้ยกพื้นหลังคาจั่วปลูกไม้ “ลอยทวัน” คือ กันส่วนยาวไปตามตะวัน โดยต่อส่วนยาวไปทางด้านตะวันออกไปอีกราว ๕ สอก ทำเป็นเพิงยกพื้นสามออก สำหรับวางเครื่องเช่นไหวันและเครื่องบูชาครูเรียกว่า “ศาล” หรือ “พาไล” ด้านทิศใต้ของโรงคือเป็นระเบียบสำหรับเป็นที่พักและแต่งตัวโนรา แล้วผูกจาลพพานห้องโรง โยงสายสิญจน์จากศาลาพพานให้ปลายข้างหนึ่งไต่ลงกลางโรง ปลายอีกข้างหนึ่งให้โยงไปที่ถึงครูหมอบนเรือน อนึ่งครุจั่วจะครอบ

ด้วยกระแสรหรือใบเตยนี้ว่าเพื่อระลึกถึงนางนวลทองสำลีตอนถูกกลอยแพ พื้นโรงปลูกกล้วย “เลื้อยกล้วย” (เลื้อยสานกล้วยกล้วย) ปลูกกล้วยเลื้อยกระดุมทองบนปูผ้าขาวทับ เรียกว่า “สาธกบน” บนบนบนวางไว้ เปรียบเทียบเรียกว่า “เทียนกาสร” หรือเทียนกาสร โรงพิธี อาจตกแต่งด้วยกล้วยขาว กระดาษสีธงราช และสิ่งของอื่น ๆ อีกก็ได้

๒.๓ เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรี โนราส่วนใหญ่เป็นเครื่องตีให้จังหวะเทียบได้กับเครื่องมโหรีสุริยาตามตำราอินเดีย ปัจจุบัน

- **ทับ** เป็นเครื่องตีที่สำคัญที่สุดเพราะทำหน้าที่ควบคุมจังหวะและเป็นผู้นำในการเปลี่ยนจังหวะทำนองตามผู้รำทับ จึงเป็นเครื่องดนตรีที่สอดคล้องกับจังหวะการรำ การเปลี่ยนทำนองผู้รำทับมี ๒ ลูกตามตำนาน โนราชื่อเรียกว่า “น้ำสาธก” ลูกหนึ่งกับ “นกเขาขัน” อีกลูกหนึ่งลูกที่มีเสียงทุ้มเรียกว่า “หน่วยตี” หรือ “ตัวเบ๊” ลูกหนึ่งมีเสียงแหลมเรียกว่า “ลูกฉับ” หรือ “ตัวผู้” ตัวผู้ใช้บรรเลงนำจึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “หน่วยขึ้น” ส่วนทับตัวเบ๊ใช้บรรเลงตาม คอยขัดจังหวะ จึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “หน่วยหลัก” (ขัด, ขวาง) ทับมีความสำคัญยิ่งสำหรับโนราเพราะเป็นตัวควบคุมจังหวะกำกับบทบาทลีลา ทำนองการรำและขับร้องกลอน การเปลี่ยนกระบวนการและร้องกลอนทุกครั้งของโนราทับต้องเปลี่ยนตามทันทั่วพื้นและกลบกลืน โดยเฉพาะการรำที่เรียกว่า “ท่าบพเพลงทับ” หรือ “รำเพลงทับ”

- **กลอง** เป็นเครื่องกำกับจังหวะที่คอยรับและขัดจังหวะทับที่เรียกว่า “ขัดลูกกลอง” ตามตำนานโนราชื่อเรียกว่า “กลองสุวรรณกวีโลก” โนราคนหนึ่ง ๆ จะมีกลอง ๑ ลูก บทบาทของกลองนอกจากจะใช้บรรเลงประกอบการแสดงแล้ว ในอดีตใช้ตีเป็นสัญญาณเวลาผ่านชุมชน เพื่อบอกว่าจะมีโนรามารำ หรือจะมีใครรับไปแสดง คีตารวะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือสถานที่ควรเคารพบูชา เมื่อโนรามาไปโดยเฉพาะการไปหาสถานที่แสดงในอสังที่เรียกกันว่าโนรา “เดินโรง”

- **โหม่งหรือโหม่ง** เป็นเครื่องกำกับจังหวะมี ๒ ลูก เสียงแหลมเรียกว่า “หน่วยตี” เสียงทุ้มเรียกว่า “หน่วยทุ้ม” แต่เดิมโนราใช้โหม่งที่ปี่ราวและเหล็กหรือไม้แค้นขึ้นเรียงกัน ๒ แขน ศ้ายระนาดเรียกว่า “โหม่งราว” หรือ “โหม่งฟาก” ต่อมาใช้เหล็กกระทุ้งให้เป็นปี่ ลำหรับตีด้วยไม้พันด้วยยาง เรียกว่า “โหม่งเหล็ก” แล้วพัฒนาเป็นการถ่อด้วยทองเหลืองอย่างปัจจุบัน เรียกว่า “โหม่งหล่อ” โหม่งมีส่วนสำคัญในการขับร้องกลอนให้ไพเราะ มีเสียงหวาน กังวาน อันเกิดจากผิวกลองกลืนระหว่วเสียงของโนราและเสียงของโหม่ง เรียกว่า “เสียงเข้าโหม่ง”

- **ฉิ่ง** มี ๑ คู่ เป็นเครื่องกำกับจังหวะ ใช้คู่กับโหม่ง โดยฆ้องหนึ่งของราโหม่งจะผูกสิ่งฟานหนึ่งไว้ เวลาถูกคู่ตีโหม่งจะใช้มือข้างหนึ่งตีควบคู่กันไป

- **ปี** เป็นเครื่องเป่าชนิดเดียวของโนรา โดยมากจะใช้ปีนอกหรือปีใน ปีใช้เป่าเล่นทำนอง ทำให้การบรรเลงดนตรีมีความไพเราะ และใช้บรรเลงเป็นหลักในการรำโนราบางชุดที่เรียกว่า “รำเพลงปี” หรือ “รำยี่ปี”

- **แตรหรือแกระ** คือ กรับ ปีทั้งกรับอันเดียวที่ใช้ตีกับราง โป่งหรือกรับคู่ และปีที่อยู่เป็นพวอย่างกรับคู่หรือใช้วิธีวโนให้หรือลวดเหล็กหลาย ๆ อันมัดเข้าด้วยกัน ตีให้ปลายกระทบกัน เรียกว่า “นแกระ” แกระมีท่วงสำคัญ ๒ ประการ คือ โนราถือเป็นครูของคนตรีโนราเวลาทำพิธี “สวดเครื่อง” ครูจะใช้กำไลสวมผ่านแกระ ให้ไหลไปสวมมือโนรา ที่เข้าพิธีและใช้เป็นเครื่องดนตรีหลักในการขับร้องและร้องบทกลอน ที่เรียกว่า “เพลงร้อยแกระ” หรือ “เพลงร้อยแกระ” และ “เพลงหน้าแกระ”

๒.๔ เครื่องแต่งตัวและอุปกรณ์เบ็ดเตล็ด

ตำนานโนรากล่าวว่าเครื่องแต่งตัวโนราเป็นเครื่องเล่นที่พระยาสาขฟ้าฟาดประทานให้ขุนศรีศรัทธา ซึ่งเป็นครูต้นของโนรา แต่เดิมโนราไม่สวมเสื้อผ้า (เพราะใช้ผู้ชายแสดง) การแต่งตัวก็แตกต่างจากโนรา (ถึงปรากฏในการแต่งตัวโนราใหญ่ในการประกอบพิธีกรรมในโนราโรงครู) มีองค์ประกอบดังนี้

เครื่องแต่งตัว

เทริด เป็นเครื่องประดับของนายโรง หรือตัวอื่นเครื่อง (โบราณไม่นิยมให้ผู้หญิงใส่ นางรำหรือนางคนจะสวม “หน้านาง” ทำด้วยกระดาษสวมตัวเทริด) เทริดมีลักษณะคล้ายมงกุฎยอดตั้ง มีกรอบหน้า มีสายมงคลประกอบ

เครื่องลูกปัด เป็นเครื่องแต่งตัว ที่ร้อยด้วยลูกปัดลวดหลายต่าง ๆ ใช้ตกแต่งลำตัวท่อนบน ประกอบด้วย

๑. สายป๋า หรือป๋า เป็นแถวลูกปัดรูปสามเหลี่ยม มี ๒ ชั้น สำหรับสวมทับบนป๋า ขวา - ซ้าย

๒. สายพาด หรือลิ่ววล เป็นสร้อยลูกปัด ๒ เส้น ใช้คล้องเฉียงป๋า พาดรัดกันตรงอกและกลางหลัง

๓. สายคอ เป็นสร้อยลูกปัดร้อยเป็นแถบ เมื่อคล้องคอแล้วจะร้อยลงระคับอก

๔. พานโครงหรือพานอก หรือรอบอก เป็นแผงสี่เหลี่ยมผืนผ้าใช้พันรอบอก

๕. ปั้งคอ เป็นแถวลูกปัดสามเหลี่ยม ๒ ชั้น สำหรับสวมห้อยคอด้านหน้า ๑ ชั้น และด้านหลัง ๑ ชั้น

๖. ปิ้งไฟก เป็นแหวนรูปปัด รูปสี่เหลี่ยมคางหมู คัดทับฝ่ามือด้านหลังระดับสะเอว (ในบางคณะไม่นิยม)

๗. ทับทรวง จับทรวงหรือคาบ สำหรับสวมให้อยหน้าไว้ต่อทรวงอก นิยมทำด้วยแผ่นเงินเป็นรูปคล้ายขนมเปียกปูน สลักหรือจูนเป็นลวดลายสวยงาม ใ้้นชนกับสายคอให้อยู่ระดับทรวงอก

๘. ปีกนกแอ่น หรือปีกนกเงือก ทำด้วยแผ่นเงินเป็นรูปคล้ายนกแอ่นกำลังกางปีก ใช้สำหรับ โนราใหญ่หรือตัวขึ้นเครื่อง สวมติดกับสังวาลอยู่เหนือระดับสะเอวขวาและซ้ายคล้ายสายพิศของละคร

๙. ปีก หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า หาง หรือหางหงส์ นิยมทำด้วยเขาลวหรือโลหะเป็นรูปคล้ายปีกนก ๑ คู่ ซ้าย – ขวา ประกอบกันปลายปีกชิดจนขึ้นและผูกรวมกันไว้มีหูทำด้วยสายสีติดไว้เหนือปลายปีก ไว้ผูกปัดร้อยให้อยู่เป็นลวดลายสวยงามตลอดทั้งซ้ายและขวา ใ้้ผูกคล้ายขนนก ใช้สำหรับสวมคาดทับฝ่ามือ ๓ ระดับสะเอว ปลดปลายปีกยื่นไปด้านหลังคล้ายหางนก

๑๐. หน้าเพล หรือหน้าเพล หรือหน้าเพล เป็นกางเกงขาทรงกระบอกยาวประมาณครึ่งน่อง นิยมปักปลายขาด้วยด้าย หรือใช้ลูกปัดร้อยทับเป็นลวดลายต่าง ๆ ใช้สำหรับสวมแล้วนุ่งผ้าผูกทับ

๑๑. ผ้าผูก เป็นผ้ายาวสี่เหลี่ยมผืนผ้า จะเป็นผ้าพื้นหรือผ้าลายดอกก็ได้ ใ้้ผูกทับหน้าเพลไว้กระชับ คลายผ้าไปทาบไว้ข้างหลัง คล้ายนุ่งโจงกระเบน แต่รั้งชายผ้าด้านหลัง ใ้้ให้อยู่ลง ส่วนนี้เรียกว่า “หางหงส์”

๑๒. สายรัด ทำด้วยด้ายขาว ๓ เส้น พันเป็นเกลียวใช้คาดสะเอวรัดผ้าผูกให้แน่น

๑๓. หน้าผ้า ลักษณะเดียวกับชายไหว ด้านหนึ่งของโนราใหญ่หรือนายโรงโนรายักทำด้วย ผ้าแล้วร้อยลูกปัดทาบเป็นลวดลาย ที่เป็นผ้า ๑ คล้ายชายไหวล้อมด้วยชายตรงก็ย ด้านหนึ่งของนางรำ อาจใช้ผ้าพื้นสีต่าง ๆ สำหรับคาดให้อยู่เช่นเดียวกับชายไหว

๑๔. ผ้าห้อยหน้า คือผ้าสีต่าง ๆ ที่คาดห้อยคล้ายหางแต่จะมีมากกว่า โดยปกติจะใช้ผ้าที่โปร่งบางสีสด แต่ละเส้นจะทาบให้อยู่ทางด้านซ้ายและขวาของหน้าผ้า

๑๕. กำไลแขนและปลายแขน นิยมทำด้วยเงินใช้สวมรัดแขนและปลายแขน เพื่อบริการด้านเนื้อใ้้ให้ดูทะนุถนอมและเพิ่มความสวยงามยิ่งขึ้น

๑๖. ปีกน่อง หรือ ปีกน่อง คือเข็มขัด ทำด้วยเงินหรือทองสลักหรือลวดลายอย่างสวยงาม หรือทำเป็นถมเงิน

๑๗. กำไลหรือไญล กำไลของโนรายักทำด้วยทองเป็นวงแหวน ใ้้สวมข้อมือและข้อเท้าข้างละหลาย ๆ วง เช่น แขนแต่ละข้างอาจสวม ๕ - ๑๐ วง ซ้อนกัน เมื่อเวลาปรับเปลี่ยนท่าก็จะมีการดังเป็นจังหวะเร้าใจขึ้น

๑๘. เล็บ เป็นเครื่องมือมือให้โค้งงอคล้ายเล็บกินนร กินรี ทำส่วยทองเหลืองหรือเงิน อาจต่อปลายส่วยหางที่มีลูกปัดร้อยสอดสีไว้พอขยับนิยมนส่วมือละ ๕ นิ้ว (ยกเว้นนิ้วหัวแม่มือ)

๑๙. หัวพราน หรือหน้าพราน เป็นหน้ากากสำหรับตัวละคร นิยมทำส่วยไม้พุท ไม่รัดไวย่อ โดยถือเป็นเคล็ดว่าทำให้ผู้สวม พุทศลัก มีคนรัก มีคนชอบ ไม่เกเรส่าจะนจะเป็นรูปคล้ายใบมน้ำคน นิยมทำให้งอกยาวแก้มป้อง ฉายรูตรงส่วนตาและจมูก ไม้มีก้างและฟันล่าง ให้มีแต่ฟันบน ฟันเลี้ยวส่วยเงินหรือทาสีทองใช้ขมกาน ขนนกออก หรือขนนกบัวทำเป็นผมแผ่ช่วงหลังๆ ใช้ใบพรอบแทนขนนก หัวพรานทำเป็น ๒ แบบ แบบหนึ่งเป็นชาวทากหน้าสีแดงเรียกว่า “หัวพราน” หรือ “หัวพรานผู้” อีกแบบหนึ่งเป็นหญิงทาสีขาวหรือสีเนื้อเรียกว่า “หัวพรานเมีย” หรือ “หัวทาสี” (ดูกรมศิลปากร. ๒๕๓๖ : ๔๑ ; อ้างอิงจากพิทยา บุญราศี. ๒๕๕๖ : ๕๔) (หน้าทาสีไม่ทำผมอย่างหน้าพราน)

๒.๕ อุปกรณ์เบ็ดเตล็ด หรือเครื่องใช้ต่าง ๆ ประกอบส่วย

๑. พระขรรค์ เป็นเครื่องใช้ของโนราใหญ่ ใช้ตอน “จับบท” คือการแสดงเรื่อง โดยจับเรื่องตอนใดตอนหนึ่งของวรรณกรรมหรือวรรณคดีมาแสดง ตอนจับบทโนราใหญ่จะถือหรือเกนั้พระขรรค์ (มีควาหมายว่าเป็นตัวเอกหรือกษัตริย์) นอกจากนี้ยังใช้พระขรรค์ในการประกอบพิธีกรรม เช่น พิธีเวียนเทียน ศักดิ์ยศเชื้อ การตัดจากภูมิลำเนาไปตั้งถิ่นฐาน (ทานบน) ตอนทำพิธีส่งครู โนราและศิษย์บวช เป็นสั้น พระขรรค์อาจทำส่วยโลหะหรือไม้ ถ้าทำส่วยไม้ใช้ไม้ที่ชื่อเป็นมงคล เช่น ไม้ชัยพฤกษ์

๒. ไม้หวายเชี่ยนพราย หรือเรียก “ไม้เชี่ยนพราย” เป็นเครื่องใช้ของโนราใหญ่ ใช้ตอนรำเชี่ยนพรายในการแข่งขันประชันโรง (พิธีปลงไม้ข่มนาม) จำพวกหวายเส้มน้ำ หวายตะค้าโดยตอนให้ปลงทั้งรากนำมาตัดปลายให้เหลือยาวประมาณสองศอกครึ่ง แบ่งส่วน โสนสั้นให้ส่วยงามแล้วให้หอบอกอีกขระปลุกเสกเป็นของขลัง แล้วเก็บไว้ที่สูง เชื่อว่านำไปตีใครแล้วคนนั้นเสียชีวิตหรือหาความเจริญในชีวิตไม่ได้

๓. หัวน้ามนต์ ใช้ในพิธีรำเชี่ยนพราย โดยหอบประกอบโรงเป็นผู้ถือและพรมน้ามนต์ในโรง

๔. สร ใช้ในพิธีรำเชี่ยนพราย โดยแบ่งสรไปทางโรง โนราฝ่ายตรงกันข้าม จากนั้นรำเชี่ยนลูกขะนาว (เหยียบลูกขะนาวเป็นการตัดไม้ข่มนามฝ่ายตรงกันข้ามอีกชั้นตอนหนึ่ง)

๕. ชุม เป็นทับหรืออุปกรณ์สำหรับใส่พริต ส่วก่อนทำส่วยไม้ไผ่สาน ตัวชุมเป็นรูปทรงกระบอก ฝาเป็นรูปกรวย ปัจจุบันนิยมทำเป็นส่วยส่วกระสี ลักษณะรูปทรงเป็นแบบเดียวกันที่ทำส่วยไม้ไผ่สาน หรือไม้ก็เป็นรูปกรวยทั้งตัวและฝา

๖. ไม้ค้อนชุม เป็นไม้สำหรับค้อนชุม จะทำด้วยไม้ไผ่ที่มีลักษณะสวยงาม และเชื่อว่า ไม้ค้อนชุมก็มีความขลังด้วย

๗. ธนู ใช้เป็นอาวุธสำหรับนายพราน ตอนจับบทพระสุธน-นางมโนห์รา หรือ ตอนทำพิธีขับทลสิ่งชั่วร้าย ธนูที่ใช้เป็นธนูคัน

๘. แหง หรือกระเบง เป็นเครื่องกัณเฑาะฟนของนายพราน ทำด้วยใบจริงเย็บแนว จะใช้ในตอนจับบทพระสุธน - นางมโนห์รา หรือตอนทำพิธีขับทลสิ่งชั่วร้าย

๙. หอก มีทั้งแบบ ๘ เล่ม ใช้ตอนพิธีรับทวงษ์ (จระเข้) โนราเรียกว่ารับท “ไกรทอง” ปรากฏชื่อหอกในการทำพิธีรับทวงษ์ในโนราโรงครู (พิทยา บุญรารัตน์. ๒๕๕๖ : ๕๖) นำมากล่าวไว้ ตอนหนึ่งว่า

“แล้วเชิญหอกพิชัย	ให้เข้าโรงพิธีประสิทธิ์ผล
หอกเพื่องล่อทั้งเจ็ดคน	เราจะให้นายช่างต่างกัน
นายไกรเลือกหอกกรอกสำ	สำไม้ยาวกล้อมมืออยู่หลายพรรณ
เล่มที่สอ เคอกระบวยแทนแล้วควงไม้พัน	ประดุจันต์สำไม้กำให้พลับพลา
เล่มที่สามใบตะกนทรงตรงแล้วไม่คด	ควงให้ขัณฑ์ที่อันคมกล้า
เล่มที่สี่ปากฉะ	ด้ามให้ฟ้าผ่าประจุมพราย
เล่มที่ห้าปดจะสำไม้คันทรง	ทรงตรงไปส้องเอาที่ตาย
เล่มที่หกจิตตะโกละร้าย	แทงลิลาให้ไม้คั่นแหลว
เล่มที่เจ็ดมกรชัยสำไม้ไผ่รอก	แทงขึ้นเรือนแทงแหวกค่ายนับแสน
ให้เอาศิลาตามคนละอัน	กับบ่อเว้นกับเข้าลั่นย่นร่อนเอาอาคม”

๒.๖ โอกาสในการแสดง

โนราได้รับความนิยมจากชาวภาคใต้ การแสดงปรากฏให้เห็นทั่วไป ส่วนในอดีต คณะโนราจะเดินทางไปแสดงตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น วัด หรือ ชุมชน เรียกกันว่า “เดินโรง” แต่ปัจจุบัน จะมีเข้าหาพิธีไปแสดงในงานต่าง ๆ เป็นที่แน่นอน ซึ่งจำนวนโอกาสในการแสดงออกได้ ๒ ลักษณะ กล่าวคือ

การแสดงโนราเพื่อการบันเทิง

ยังมีในวัดเพื่อการรายได้บำรุงพระพุทธศาสนา งานประเพณีสำคัญตามมักจัดดูกัน งานเฉลิมฉลองต่าง ๆ ที่ชาวบ้าน วัด หรือหน่วยงานราชการจัดขึ้น การแสดงโนราเพื่อความบันเทิง อาจแสดงเฉพาะเดียว หรือมากกว่าคณะซึ่งจะจัดในรูปของการแข่งขันประชันโรง ที่เรียกว่า “โนราแข่ง” มักเรียกกันว่า “งานมหกรรม” หรือ “งานสวนสนุก” เป็นต้น

การแสดงโนราเพื่อประกอบพิธีกรรม

ที่เรียกว่า “โนราโรงครู” หรือ “โนราเข้าโรงครู” โดยวันวัดคู่ประสาธต์หลัก ๒ ประการ คือ เพื่อทำพิธีขึ้นเก๊บน หรือ “บนเก๊บนุระย” กับพิธี “ผูกผ้าใหญ่” หรือ “พิธีครอบเพริศ” การแสดงโนราหรือ การรำโนราในพิธีกรรมทั้ง ๒ อย่างนี้ โดยทั่วไปนิยมจัดในเดือน ๕ ถึงเดือน ๘ โดยเฉพาะจังหวัดพัทลุง สงขลา นครศรีธรรมราช เป็นต้น ส่วนจังหวัดในภาคใต้ฝั่งตะวันตก เช่น ตรัง กระบี่ นิยมจัดในเดือนยี่ ถึงเดือน ๓ โดยทำพิธี ๓ วัน วันเริ่มพิธีเรียกว่า “เข้าโรง” จะเริ่มในวันพุธ วันสุดท้ายเรียกว่า “วันเลิกโรง” หรือ “วันส่งครู” ซึ่งจะเป็นวันศุกร์ นั้นตรงกับวันพระโนราจะไม่ทำพิธีส่งครู เพราะเชื่อว่าครูบอกลาย จะถือศีล ไม่สามารถมาในพิธีและรับเครื่องเช่น ไก่ ไข่ จึงเลื่อนวันส่งครูไปในวันเสาร์

๓. ทำรำและกระบวนรำ

ทำรำและกระบวนรำของโนราไม่มีแบบฉบับตายตัว มักจะขึ้นอยู่กับสายของโนรา เช่น สายท่านขุนอุปถัมภ์นรากร (พุ่มพวง) สายโนราเนลกท่านเต (เนลก ณะบาล) เป็นต้น แต่ทำรำส่วนใหญ่ ก็จะมีลักษณะร่วมกัน ซึ่งจะนำมากล่าวโดยสรุปดังนี้

หลักทั่วไปในการรำโนราเพื่อให้เกิดความสวยงาม จะต้องมีพื้นฐานเบื้องต้นดังนี้

๑. การทรงตัว ผู้ที่จะรำโนราได้สวยจะต้องมีพื้นฐานการทรงตัวตั้งแข่วลำตัว จะแข่ว แขนออกอยู่เสมอ หลังจะเอน และลำตัวขึ้นไปข้างหน้า ขว่ววงหน้า ที่หมายถึงส่วนลำคอกระทั่ง ถึงระ จะต้องชักหน้าหรือแหงนขึ้นเล็กน้อยในขณะรำ การย่อตัว จะค้อมย่อ ส่วนลำตัวและเข้าส่วน ก้นจะค้อม หอนเล็กน้อย ขว่วสะเอวจะค้อมกัก จึงจะทำให้ดูสวยงาม

๒. การเคลื่อนไหวของผู้รำ เช่น การเดินรำ ถ้าหากทำไกวช่วงลำตัวสิ่งนี้ ส่วนมือวงหน้า จะไปปลายสี่ลาทำรำ ถ้ารำเน้นวงแขน หรือลำตัวช่วงบน ช่วงลำตัวส่วนล่างจะต้องนิ่ง โดยอีกส่วคือ เป็นแกนกลาง

๓. การรำค้อมได้โศภส หมายถึง ความสมดุลทั้งวงแขน ออก คอ ใบหน้า ลำตัวเข้า เอว สะโพก

๔. มีความเข้มแข็ง ทรวดทรงแรง

ทำรำที่สวยจริงๆ กรมพระยาตำราพระนามุภาพทรงรวบรวมไว้จากตำราจริงของนายจรงักดี (ขาว) ผู้เคยเล่นละครชาตรีอยู่ที่เมืองตรัง ในบทพระราชนิพนธ์ตำนานละครอิเหนาว่าปี ๑๒ ท่า (ท่าสิบสอง หรือสิบสองท่า) (สุริยวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, ๒๕๔๒ : ๓๘๙๖ ; อ้างอิงจาก พิทยา บุญราศี, ๒๕๕๖ : ๕๕)

๑. ท่าม่อลาย หรือท่าม่อลายกนก (หรือท่าเทพพนม)

๒. ท่าราบูจับจันทร์ หรือ ท่าเขาควย

๓. ท่ากีนนร หรือกีนนรรำ (ท่าขี้นอน)

๔. ท่าจับระบำ

๕. ท่าลงฉาก

๖. ทำฉากน้อย
๗. ทำผาตา (ผาหลา)
๘. ทำบัวตูม
๙. ทำบัวบาน
๑๐. ทำบัวกลี
๑๑. ทำบัวแย้ม
๑๒. ทำเบญจบุษฉกใบ

ทำร้านเหล่านี้อาจจะเรียกต่างกันไป เช่น ทำแม่ลาย บางตำราเรียก ทำเทพพนม (คือแม่ลายขอไทย) และแตกต่อเป็นทำเครือวัลย์บ้างเป็นทำพรมเส้าหน้าบัว หรือทำลงลาก ทำสอดสร้อย เป็นต้น ต่อมาโนราต่างได้จัดทำร้านเพิ่มเติมและแตกต่างกันไป เช่น ทำร้านที่ปรากฏในบทครูสอน บทสอนรำ และบทประดอม เป็นต้น

กระบวนการ

ตัวได้กล่าวแล้วโนราได้จัดทำร้านเพิ่มเติมจากท่าแม่บท โดยเฉพาะบทครูสอน บทสอนรำ บทประดอม ซึ่งเป็นการรำขึ้นพื้นฐานสำหรับผู้เริ่มฝึกได้รำโนรา กับพร้อมทั้งนี้

๑. บทครูสอน

“ครูเอยครูสอน	เสด็จกรต่อง่า
ครูสอนให้ผูกผ้า	สอนข้าให้ทรงกำไล
สอนให้ครอบเทริดน้อย	แล้วจับสร้อยพวงมาลัย
สอนให้ทรงกำไล	สอดใส่ซ้ายใส่ขวา
ครูให้เสด็จเอื้องช้างซ้าย	คำได้กำพารา
ครูให้เสด็จเอื้องช้างขวา	ตีคำใส่กำคำถึงทอ
ตีนถีบพนัก	ส่วนมือจักเอาแสงทอง
หาไหนจะใส่เสมือขึ้นน้อง	ท่านองพระเทวลา”

๒. บทสอนรำ

“สอนเอยสอนรำ	ครูข้าให้รำเทียมบ่า
ปลดปลอยลงมา	ครูข้าให้รำเทียมพก
วาดไว้ปลาย (ลาย) ออก	ยกให้เป็นแพนผาหลา
ยกขึ้นสูงเสอหน้า	เรียกชื่อระย้าพวงดอกไม้
ปลดปลอยลงมาได้	ครูให้ข้ารำโถมเวียน

รำทำนกกรูปวาค	วาดไว้ให้เหมือนรูปเขียน
รำทำนกโคมเวียน	รำทำกะเขียนปาดตาล
ตัวฉิ่งนี้หวนนุช	พระพุทธรูปเจ้าห้ามมาร
ตัวฉิ่งนี้นั่งคราญ	พระรามจะข้ามสมุทร

๓. บทประหลอม

“ตั้งต้นเป็นประหลอม	ถัดมาพระพรหมเส้าหน้า
รำทำสอสรี่อช้อยเป็นพวงมาลา	เว โทณ โชน ข้าให้น้องนอน
ผาเหลาจักรงมาเพียวใหญ่	พิศมัยร่วมเรียวมาเสียวหมอน
รำทำต่างกันหันเป็นมอญ	มรคาณเขกเจ้าบินเข้าวัง
กระต่ายขมจันทร์จันทร์ทรงกลด	พระรตโยนสารมารักกลับหลัง
จูชายนาคกรายเข้าวัง	นั่งหมอบฝ้าจ้านครินทร์
กิมมรร้อนรำมาเปรียบทำรำ	พระนารายณ์รำมาท้าวน้ำวสิลปี
ฝูงมัจฉาสากล่องในวาริน	หลงไหลไปสิ้นจายโสทร
สิงโกล่นหางกวางโยนตัว	รำชั่วเอาเน่ปีมาผัดหน้า
หงส์ทองลอยล่องว่ายน้ำมา	เหราเล่นน้ำสำราญนัก
สิงโกล่นหางกวางเดินจง	พระสุริยงส์ทรงศักดิ์
ช้างสารหว่านหญ้าผู้นำรัก	พระลักษมณ์แผลงศรจรี
กิมมรฟ้อนฝูงฟ้อนหาง	ขี้จางหางให้นางรำทั้งสองศรี
จัดขึ้นไว้เป็นวงนั่งลงให้ได้ที	ลีซอสามสายย้ายเพลงรำ
กระบี่ตีทำจินมาสาวไล่	ชะนีรำไ้ยอยู่เลื้อยฉ่ำ
เมฆลากล่อแก้วแล้วชักลำน้า	เพลงรำแต่ก่อนครูลอนมา

๔. รำประสมทำ

เป็นการรำเพื่ออวดความสามารถพิเศษเฉพาะตน โดยประสมทำรำต่าง ๆ เข้าด้วยกัน อย่างกลมกลืน เช่น การเล่นแขน การรำพลิกเพลง รำทำตัวอ่อน รำพลในอากาศ เป็นต้น

๕. รำทำบท

เป็นการรำตีทำประกอบการร้อง การรำทำบทมี ๒ ทำนอง ได้แก่ “ทำนองเพลงกราว” หรือที่เรียกว่า “บทสี่โตก้นหน้า” และการรำ “ทำนองเพลงโชน” เป็นการร้องต่อจากการทำบทเพลงกราว จะเป็นการรำและร้องเพื่อชมธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่

๖. รำเพลงปี

เป็นการรำอวดลีลาให้เข้ากับเสียงปี โดยทำให้เพลงปีมีความรู้สึก เปล่าเปลี่ยว วังเวง และโศกสลด ผู้รำจะรำให้เข้ากับอารมณ์เพลงนั้น ๆ

๗. รำเพลงทับ

หรือรำขี้ทับ เป็นการรำขี้ล้อกันระหว่างคนที่หัดกับคนรำด้วยท่ารำที่ผาดแผลง จับไวเกิดความสนุกสนาน

๘. รำขอเทริด

เป็นการรำอวดลีลาเพื่อขอเทริดจากพราน โดยโนราใหญ่จะไม่สวมเทริด แต่ให้พรานถือไว้ จังหวะรำโดยการแสดงลีลาท่าทางให้พรานเห็นใจจนยอมมอบเทริดไว้ในที่สุด

๙. รำคล้องหงส์

ใช้รำในพิธีโนราโรงครู และพิธีผูกผ้าใหญ่หรือครอบเทริด เพราะเชื่อว่าพิธีกรรมโนราโรงครูจะสมบูรณ์จะต้องมีการรำคล้องหงส์ด้วย โดยใช้ผู้รำ ๘ คน โนราใหญ่เป็น “พญาหงส์” ผู้รำเป็นพราน ๑ คน โนราคนอื่น ๆ อีก ๖ คน เป็นนางค์ โดยสมบูรณ์ให้ห้องโรงเป็นสระ ไฉไล หวล ทั้ง ๘ นาวงเล่นน้ำ ร้องบททำนองพญาหงส์ นายพรานได้คล้องหงส์ จนคล้องได้พญาหงส์แต่สามารถให้สัตติปัญญาหลุดจากบ่วงนายพรานเป็นจนกระบวนรำ

๑๐. รำแทงเข้ (จระเข้)

เป็นบทที่ใช้รำในการประกอบพิธีกรรมโนราโรงครูใหญ่เท่านั้น การรำเป็นการจับบท “นายไกร” (ไกรทอง) อันเป็นนิทานพื้นบ้านของภาคกลางมาแสดงโดยรำต่อจากการรำคล้องหงส์ จระเข้ที่ใช้ประกอบการแสดงทำจำลองจากเขยงกล้วย ทางจระเข้ทำด้วยทามะพร้าว วางไว้ในนอกโรงพิธีบนหัว หัวและหางจระเข้มีเทียนปักอยู่ตำแหน่งละแท่ง วางจระเข้ไว้ให้หันหัวไปทางทิศตะวันออก (ต้องไปตรงกับทิศดาวเหนือ) ข้างโรงพิธีแพทำด้วยเขยงกล้วยเช่นกัน โนราจะต้องเหยียบแพเสียก่อน จึงจะออกไปรำแทงเข้ โดยนิทานกล่าวกันว่า “โอมธรรณีสาร คุณคือผู้ฉลาด อุบาทว์ให้ใ้แก่นเจ้าไพร จังไรให้ใ้แก่นนายธรรณี สติให้ใ้แก่นเจ้ากู” แล้วใช้บอกเทงบนหัวเข้บนทปลงอนิจจัง กรวดน้ำให้ชาละวัน จนเห็นว่าคาถาถอนเสนียดจากเข้เป็นจนกระบวนรำ

๑๑. รำเขียนพราย – เหยียบลูกนาว (มะนาว)

ใช้รำเฉพาะในการแข่งขันประชันโรง เพื่อประกอบพิธีโดยศาสตร์ทำนองการตัดไม้ ขำนางฝ่ายตรงกันข้ามและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ฝ่ายตน ดังนี้ (อุทัย หนูทอง, ๒๕๓๑ : ๑๙๓ ; อ้างอิงจาก พิทยา บุญราศี, ๒๕๕๖ : ๗๓) นำมากล่าวไว้สรุปได้ว่า ผู้รำเขียนพรายเหยียบลูกนาวคือโนราใหญ่ คนตรีจะทำเพลงฉิ่ง หมอขับโรงจะถือหมอน้ำมนต์ให้ถวายเขียนพราย มะนาว ๓ ผล ใบทองหรือกระชายเดินนำหน้าโนราใหญ่ออกมากลางโรง นั่งลงบริกรรมภาวนาอักขระที่ไม้ถวาย เอาใบทองหรือกระชายมาเขียนชื่อ โนราฝ่ายตรงกันข้าม ลงยันต์แล้วก็นั่งผูกค้ายอย่างผูกตราสังฆมูติเป็นรูปต่างตัวฝ่ายตรงกันข้าม วาดรูปนั้นลงบนพื้นโรง ขณะที่หมอขับโรงทำพิธี โนราใหญ่จะรำทำนองเพลงโต หมอขับโรงจะวางไม้ถวายลงกลางโรงให้โนรารำอาปากตาม แล้วรำเวียนรูปนั้น ขี่มือไปที่รูปแล้วเขียน พร้อมกระทับเท้าจนครบ ๓ ครั้ง จากนั้นโนราทั้งคณะกล่าวปลงอนิจจังโนราใหญ่จะรำเหยียบลูกนาวต่อไป โดยหมอขับโรงทำพิธีเรียกหัวใจโนราฝ่ายตรงกันข้ามให้มาสถิตอยู่ในลูก

มะนาว แล้วเอามะนาวที่ละลูกมาวางกลางโรงให้โนราเหยียบจนครบทั้ง ๓ ลูก และจะตั้งเหยียบลูกมะนาวให้ในตกเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่คณะของตน โนราคณะจะเหยียบเพียง ๒ ลูก อีกลูกหนึ่งจะขว้างไปยังโรงโนราฝ่ายตรงข้าม เป็นจบกระบวนการทำรำ

๑๒. รำทลีสองเพลง

สืบสองบทหรือสืบสองเพลง จะใช้รำประกอบในพิธีกรรมโนราโรงครู เช่น รำทนางนกจอก บทก้าน้ำหรือบทนกเปิดก้าน้ำ บทฝนตกข้างเหนือ บทเพลงแสงทอง บทโศกภัยหรือบทอนิจจังหรือบทขุนทา บทพलयามตามโขลง บทฟ้าสิ้น ตัวอย่างเช่น

บทฝนตกข้างเหนือ

“ฝนตกข้างเหนือ	โตนันตกกลางมาลา
แทงทอลงมา	ถูกเขาพระยากรุงจีน
ฝนตกข้างหัวนอน	ทะลวยไปถูกประเสน
ถูกเขาพระยากรุงจีน	ต่อเชิงด้วยเขายาโธ้ง
พี่ไม่อาวบน้ำไปตามน้อง	เมื่อนอนเข้าพลายทอตามโขลง
พี่ไปไม่กลับโรง	โขลงไปไม่ถือน้องหนา”
	(โนราแปลก ชนะบาล)

บทพलयามตามโขลง

“เที่ยงแล้วเพิ่งได้บารงโรง	พलयามตามโขลงแล้วก็มาเข้าช่อง
กลิ้งกลิ้งกลิ้งกลิ้งสนคำรนร้อง	เปลี่ยเปลี่ยเปลี่ยเปลี่ยหมองเป็นหนักหนา
เทียบตามมอเมาจับไ้ไ้มา	อาลัยในตาออกไม่ได้
เอาเชือกกริ่วขึ้นขึ้นแข่งเอาไว้	เสื่อชิงตัวไม่ได้ก็หาไม้มี
เชือกตรึงรั้งถือไว้พอดี	ใครจะมาปรานีก็หาไม้มี
แรกอยู่ตรงคอนนอนสบาย	รวงหักกิ่งไม้เข้าบารองนอน
กลิ้งขอนไ้มาไว้ข้าง	อกพระเสื่อขึ้นวางเกยสำหมอน
ยามที่ย่อยอาบสายน้ำพลายร้อน	สิ้นนอนไปสรพระคงดา
ชักชวนนางพริ้งร้อยชิงพี่	ไปสรน่านที่ล้วยพี่หรา
ทวันเย็นสักหน่อยค่อยกลับมา	เดินลัดคังป่าก็มาฮั้วลาน
เอางวงมาเกี่ยวเข้าเป็นวง	เป็นเกลียวเป็นวงนำสงสาร
แต่ก่อนแสนสุขทุกวันวร	ชมดูรางคั้งคราญตำราญใจ
ในป่าจะเป็นหญ้ากก	ที่นอนจะรกเป็นป่าใส
ที่นอนแรมมูจักใจ	จิตใจพี่ถือน้องหนา”

๑๔. รำพราน

หรือออกพราน พรานเป็นตัวตลกของคณะโนราเมื่อออกรำจะสวมหน้ากากที่เรียกว่า “หน้าพราน” หรือ “หัวพราน” ทำรำของพรานมุ่งสร้างอารมณ์ขัน โดยมีลีลาจังหวะทำรำ และดนตรีที่กระชับมั่นคง พรานจะรำแบบย่อตัว หลังแอ่นอกยื่น เล่นแขน ยกไหล่ ชี้นิ้ว เวลาเดินจะก้าวไปข้างหน้า ๒ ก้าว ถอยหลัง ๑ ก้าว โยกหน้า เล่นหน้าท้อง เช่นทำให้ท้องป่องแฟบ เคลื่อนไหวเป็นคลื่น การไหว้จะยกมือประนมเหนือหัว บทกลอนที่นำมาขับร้อง มุ่งให้เกิดความตลกขบขันทั้งสิ้น (อุดม หนูทอง. ๒๕๓๑ : ๑๘๕ ; อ้างอิงจาก พิทยา บุษรารัตน์. ๒๕๕๖ : ๔๒)

ประวัติหน่วยงานที่สำคัญ

๑. เทศบาลตำบลโดนดั่ว

ภาพที่ ๑ องค์การบริหารเทศบาลตำบลโดนดั่ว (ที่มา : ธรรมเนียม นิกมรัตน์)

๒. ประวัติความเป็นมา

เหตุที่ชื่อว่า โดนดั่ว ก็เพราะพื้นที่ของตำบลโดนดั่ว มีทรัพยากรที่มีความสมบูรณ์เหมาะแก่การเจริญเติบโตของพืชนานาชนิด และในพืชจำพวกนี้ก็มีต้นตาล(โดนด) ซึ่งมีขนาดใหญ่มาก(เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ข้างเคียง) ชาวบ้านจึงเรียกว่า บ้านโดนด ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และได้จัดตั้งเป็นตำบล จึงมีการเรียกที่ผิดเพี้ยนไปจากเดิมเป็น "โดนดั่ว" ตั้งแต่นั้นมา

เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ ได้ยกฐานะจากสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลโดนดั่ว ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลโดนดั่ว เป็น เทศบาลตำบลโดนดั่ว

ตั้งแต่วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๒ เป็นต้น (ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลไตนาคด้วน อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นเทศบาลตำบลไตนาคด้วน ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒)

ภาพที่ ๒ สำนักงานองค์การบริหารเทศบาลตำบลไตนาคด้วนภาพศาลาเอนกประสงค์
บ้านตำบลไตนาคด้วน (ที่มา : ธรรมนิศย์ นิกมรัตน์)

๓. บทบาทสำคัญของเทศบาลตำบลโดนดั่ว

ภาพที่ ๓ นายก วรจิต สายแก้ว (ที่มา : อรรถพล ชาลีผล)

เทศบาลตำบลโดนดั่ว เป็นสำนักงานของเทศบาลสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพัทลุง แห่งหนึ่งที่มีบทบาทและความเข้มแข็งในการพัฒนากิจกรรมด้านการส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม โดย นายวรจิต สายแก้ว ซึ่งเป็นนายกเทศบาลตำบลโดนดั่วจะมีการวางแผนองค์การบริหารเทศบาลตำบลโดนดั่วมีกิจกรรมดีเด่นเพื่อเด็กและเยาวชนด้านนี้นั้นมาจาก

๑. นายกเทศบาลและผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของตำบลโดนดั่ว มีวิสัยทัศน์ในการสร้างคุณค่าและปลูกฝังศิลปะการแสดงโนราเพื่อชุมชน

๒. เทศบาลตำบลโดนดั่ว มีครูโนรา ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาโรช นาคะวิโรจน์ เป็นที่ปรึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมและมีถิ่นฐานอยู่ในเขตเทศบาลตำบลโดนดั่ว

๓. ครูผู้ปกครองและนักเรียนในเขตความรับผิดชอบเทศบาลตำบลโดนดั่ว มีความพร้อมและร่วมมือในการจัดกิจกรรมทุกครั้ง

เมื่อความพร้อมพื้นฐานและมีความเข้มแข็งในแต่ละฝ่ายพร้อมทั้งทำงานและเสียสละเพื่อชุมชนอย่างต่อเนื่อง จะเกิดการพัฒนากิจการการจัดโครงการฝึกทักษะการรำโนราของเทศบาลตำบลโดนดั่ว อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง มาโดยตลอดเป็นเวลา ๖ ปี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑. ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ จัดโครงการฝึกอบรมทักษะการรำโนราภาคฤดูร้อนกับนักเรียนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโดนดั่ว จำนวน ๖๐ คน ใช้เวลาในการฝึกอบรม ๑๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๕ - ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๔๕ โดยใช้โรงเรียนอนุบาล กวนขนุน ตำบลโดนดั่ว อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นสถานที่ฝึกอบรม ใช้งบประมาณ ๒๒,๓๐๐ บาท

ภาพที่ ๔ การฝึกอบรมโนรา ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ (ที่มา : อบต. โตนดด้วน)

๒. ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ จัดโครงการฝึกทักษะรำโนราและทบทวนการฝึกรำโนรา “เยาวชนตำบลโตนดด้วน สืบสานวัฒนธรรม รำโนรา” จำนวน ๑๓๐ คน ใช้เวลาฝึกอบรม ๑๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๑๔ - ๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๐ โดยใช้อุทยานการศึกษาอุดมปัญญา ตำบลโตนดด้วน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นที่ฝึกอบรมใช้งบประมาณ ๕๘,๐๐๐ บาท

ภาพที่ ๕ พิธีเปิดโครงการฝึกอบรมโนราปี พ.ศ. ๒๕๕๐ (ที่มา : อบต.โตนดด้วน)

ภาพที่ ๖ การฝึกอบรมโนรา ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ (ที่มา : อบต. โตนดด้วน)

๓. ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ จัดโครงการฝึกทักษะทบทวนการฝึกรำโนราและบรรเลงดนตรีโนราภาคฤดูร้อนให้กับนักเรียนในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลโตนดด้วน จำนวน ๑๐๐ คน ใช้เวลาฝึกอบรม ๑๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๒๑ - ๓๐ เมษายน ๒๕๕๑ โดยใช้สถานที่โรงเรียนบ้านโคกโดน ตำบลโตนดด้วน อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ใช้งบประมาณ ๑๒๗,๔๐๐ บาท โดยใช้งบประมาณส่วนการศึกษา และวัฒนธรรมองค์การบริหารส่วนตำบลและงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง

ภาพที่ ๓ การฝึกอบรมโนราปี พ.ศ. ๒๕๕๑ (ที่มา : อบต.โตนดด้วน)

ภาพที่ ๘ การฝึกอบรมโนราปี พ.ศ. ๒๕๕๑ (ที่มา : อบต. โตนดด้วน)

๔. ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ จัดโครงการ ฝึกทักษะการรำโนรา ภาคฤดูร้อนให้นักเรียน
เจ้าหน้าที่และผู้สนใจในตำบลโตนดด้วน มีผู้เข้ารับการฝึก จำนวน ๕๑ คนใช้เวลา ๑๐ วัน ตั้งแต่วันที่
๑๕ - ๒๔ เมษายน ๒๕๕๒ โดยใช้โรงเรียนบ้านโคกโค่น ตำบลโตนดด้วน อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง
เป็นที่ฝึกอบรมใช้งบประมาณ ๑๔๑,๐๐๐ บาท

ภาพที่ ๕ การฝึกอบรมโนรา ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ (ที่มา : อบต.โตนดด้วน)

ภาพที่ ๑๐ การฝึกอบรมโนราปี พ.ศ. ๒๕๕๒ (ที่มา : อบต. โตนดควั่น)

๕. ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ จัดโครงการฝึกทักษะและทบทวนการฝึกรำโนราภาคฤดูร้อน ประจำปี ๒๕๕๓ ให้แก่เด็กและเยาวชน เขตเทศบาลตำบลโดนดด้วน มีผู้เข้าฝึกอบรม และจำนวน ๑๕๐ คน ใช้เวลาฝึก ๑๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๑ - ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๓ โดยใช้โรงเรียนบ้านโคกโดน ตำบลโดนดด้วนอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นที่ฝึกอบรมใช้งบประมาณ ๑๐๘,๐๐๐ บาท

ภาพที่ ๑๑ พิธีเปิดโครงการฝึกอบรมโนรา ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ (ที่มา : อบต.โดนดด้วน)

ภาพที่ ๑๒ การฝึกอบรมโนรา ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ (ที่มา : อบต.โดนดด้วน)

ภาพที่ ๑๓ การฝึกอบรมโนราปี พ.ศ. ๒๕๕๓ (ที่มา : อบต. โตนดด้วน)

๖. ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ จัดโครงการฝึกทักษะรำโนราภาคฤดูร้อน “เยาวชนตำบลโตนดด้วน” สืบสานวัฒนธรรมรำโนราให้กับเด็กและเยาวชนผู้สนใจในตำบลโตนดด้วน จำนวน ๑๐๐ คน ใช้เวลา ๑๐ วัน ตั้งแต่ วันที่ ๑ - ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๔ โดยใช้โรงเรียนบ้านโคกโค่น ตำบลโตนดด้วน อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นที่ฝึกหัดใช้งบประมาณ ๑๗๔,๐๐๐ บาท

ภาพที่ ๑๔ พิธีเปิดโครงการฝึกอบรมโนรา ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ (ที่มา : อบต.โตนดด้วน)

ภาพที่ ๑๕ การฝึกอบรมโนรา ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ (ที่มา : อบต.โตนดด้วน)

ภาพที่ ๑๖ การฝึกอบรมโนราปี พ.ศ. ๒๕๕๔ (ที่มา : อบต. โตนดด้วน)

๓. ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ จัดโครงการฝึกทักษะรำโนราฤดูร้อน ประจำปี ๒๕๕๕ เยาวชนตำบล
โตนดด้วน สืบสานวัฒนธรรมรำโนรา ให้กับนักเรียนและเยาวชนในเขตเทศบาลตำบลโตนดด้วน จำนวน
๑๒๐ คน ใช้เวลา ๑๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๒๐ - ๒๙ เมษายน ๒๕๕๕ โดยใช้โรงเรียนมัธยมควนขนุน อำเภอ
ควนขนุน เป็นที่ฝึกอบรมใช้งบประมาณ ๒๔๘,๐๐๐ บาท

ภาพที่ ๑๗ พิธีเปิดโครงการฝึกอบรมโนรา ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ (ที่มา : อบต.โตนดด้วน)

ภาพที่ ๑๘ การฝึกอบรมโนรา ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ (ที่มา : อบต.โตนดด้วน)

ภาพที่ ๑๕ การฝึกอบรมโนราปี พ.ศ. ๒๕๕๕ (ที่มา : อบต. โตนดด้วน)

จากการฝึกอบรมทักษะการรำนโนราและการบรรเลงดนตรีโนราให้กับเยาวชนตำบลโคกคั่ววนครั้งที่ ๑ - ๗ มีตารางเปรียบเทียบการพัฒนาด้านต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ ๖ เปรียบเทียบการพัฒนากการฝึกอบรมทักษะการรำนโนราและการบรรเลงดนตรีโนราให้กับเยาวชนตำบลโคกคั่ววน ครั้งที่ ๑ - ๗

ครั้งที่	วัน/เวลา	สถานที่	นักเรียน	งบประมาณ
๑	๕ - ๑๘ พ.ค. ๒๕๕๕	อนุบาลควนขนุน	๖๐ คน	๒๒,๓๐๐ บาท
๒	๑๔ - ๒๓ ต.ค. ๒๕๕๐	อุทยานการศึกษาอุดมปัญญา	๑๓๐ คน	๕๘,๐๐๐ บาท
๓	๒๑ - ๓๐ ต.ค. ๒๕๕๑	โรงเรียนบ้านโคกโดน	๑๐๐ คน	๑๒๗,๕๐๐ บาท
๔	๑๕ - ๒๘ เม.ย. ๒๕๕๒	โรงเรียนบ้านโคกโดน	๕๓ คน	๑๔๑,๐๐๐ บาท
๕	๑ - ๑๐ พ.ค. ๒๕๕๓	โรงเรียนบ้านโคกโดน	๑๕๐ คน	๑๐๘,๐๐๐ บาท
๖	๑ - ๑๐ พ.ค. ๒๕๕๔	โรงเรียนบ้านโคกโดน	๑๐๐ คน	๑๗๔,๐๐๐ บาท
๗	๒๐ - ๒๕ เม.ย. ๒๕๕๕	โรงเรียนมัธยมควนขนุน	๑๒๐ คน	๒๔๘,๐๐๐ บาท

จากตารางแสดงให้ทราบว่า เทศบาลตำบลโคกคั่ววน ฝึกทักษะการรำนและบรรเลงดนตรีโนราต่อเนื่องกันมาโดยตลอดใช้เวลาอย่างน้อย ๑๐ วัน สถานที่นิยมใช้โรงเรียนบ้านโคกโดน เป็นสถานที่ฝึกหัดนักเรียนและเยาวชน เฉลี่ยครั้งละ ๑๐๐ คน เป็นอย่างต่ำ งบประมาณรอบ ๕ ปีที่ผ่านมาไม่น้อยกว่า ๑๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน)

๒. โรงเรียนวัดทุ่งชิงหิ้ง (ปรางปรางณีต) มิตรภาพที่ ๑๒๓

ภาพที่ ๒๐ โรงเรียนวัดทุ่งชิงหิ้ง (ที่มา : ธรรมนิศ์ นิคมรัตน์)

๒.๑ ข้อมูลทั่วไป

๒.๑.๑ ชื่อโรงเรียนวัดทุ่งจึ่งหนั่ง (ปรางปรานีต) มิตรภาพที่ ๑๒๗ ที่ตั้งหมู่ที่ - ตำบลพนมวัง อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง สำนักงานการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต ๑ โทรศัพท์ ๐๙๔-๒๖๒๒๓๔๔

๒.๑.๒ เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ ๖

๒.๑.๓ มีเขตพื้นที่บริการ หมู่ที่ ๕ และหมู่ที่ ๖ ตำบลพนมวัง อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

๒.๑.๔ มีเนื้อที่ประมาณ ๘ ไร่เศษ

๒.๒ ข้อมูลด้านการบริหาร

๒.๒.๑ ชื่อ-สกุล ผู้บริหาร นายเกษม เพชรจันทร์ วุฒิการศึกษาสูงสุดปริญญาตรี สาขาบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนนี้ตั้งแต่วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๔๒ จนถึงปัจจุบัน

๒.๒.๒ ชื่อ-สกุล ผู้ช่วยผู้บริหาร นายอัมพร อุ่นเสียม วุฒิการศึกษาสูงสุด ปริญญาตรี สาขาสังคมศึกษา

ประวัติโรงเรียนโดยย่อ

โรงเรียนนี้เดิมชื่อโรงเรียนประชาบาลตำบลปราง หมู่ ๓ (วัดทุ่งจึ่งหนั่ง) เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ โดยมีขุนปรางประณีต (เจ้า อุ่นเสียม) กำนันตำบลปรางหมู่ (ปัจจุบันตำบลพนมวัง) เป็นผู้ริเริ่มก่อสร้าง ร่วมกับราษฎรหมู่ที่ ๕, ๖, ๗ ตำบลปรางหมู่ จัดสร้างโรงธรรมชั่วคราวให้เป็นทีเล่าเรียนและเป็นประโยชน์ทางศาสนา

ปัจจุบันโรงเรียนตั้งอยู่ในที่ดินเอกเทศซึ่งได้รับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา คือ คุณพ่อแก้ว คุณแม่น่วม วรศรี, คุณพ่อสว่าง คุณแม่ว่อน เปล่งอรุณ และ ค.ต. ขาว คุณแม่พิน อุ่นเสียม โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากมูลนิธิศึกษามิตรภาพไทย-อเมริกัน กรมการปกครอง สร้างอาคารเรียน มิตรภาพที่ ๑๒๗ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นอาคารเรียนแบบ ๑๐๗ จำนวน ๔ ห้องเรียน ต่อมาในปี พ.ศ. ๑๕๒๓ ได้ต่อเติมอาคารเรียนชั้นล่างอีก ๔ ห้องเรียน

ภาพที่ ๒๑ บริเวณห้องเรียนและอาคารเรียน โรงเรียนวัดทุ่งขี้เหล็ก
(ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์)

๒.๓ คำขวัญโรงเรียน

มุ่งมั่นพัฒนา ใฝ่หาความรู้ อนุรักษ์ธรรม นำสู่ชุมชน

๓. ประวัติโรงเรียนบ้านไทรทอง

ภาพที่ ๒๒ โรงเรียนบ้านไทรทอง (ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์)

๓.๑ ข้อมูลทั่วไป

๓.๑.๑ ชื่อโรงเรียนบ้านไทรทอง ที่ตั้งหมู่ที่ ๘ ตำบลเขาย่า อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง สำนักงานการศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต ๑ โทรศัพท์ ๐๙๓-๖๕๐๐๕ และ ข้อมูลติดต่อทางอิเล็กทรอนิกส์ E-Mail: BantraitongZ@hotmail.com

๓.๑.๒ เนื้อที่ ๑๕ ไร่

๓.๑.๓ เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ ๖

๓.๑.๔ มีเขตพื้นที่บริการ หมู่ที่ ๘ ตำบลเขาย่า อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง

๓.๒ ข้อมูลด้านการบริหาร

๓.๒.๑ ชื่อ-สกุล ผู้บริหาร นายสุรเชษฐ์ ศรีชุมพวง วุฒิการศึกษาปริญญาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา โทรศัพท์ ๐๘๔-๘๕๓๕๑๑๔ E-mail: Surachet_sri@hotmail.com ดำรงตำแหน่ง ที่โรงเรียนนี้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๖ จนถึงปัจจุบัน

๓.๒.๒ ชื่อ-สกุล ผู้ช่วยผู้บริหาร (รักษาการ) นายสมนึก คงเทพ วุฒิการศึกษาปริญญาตรี สาขาบริหารการศึกษา โทรศัพท์ ๐๘๕-๘๖๕๕๐๐๒ ดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนนี้ตั้งแต่วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๐ จนถึงปัจจุบัน

ประวัติโรงเรียนโดยย่อ

โรงเรียนบ้านไทรทองเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ตั้งอยู่หมู่ที่ ๘ ตำบลเขาเย้า อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เริ่มก่อตั้งเมื่อ วันที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๓ จากที่ดินบริจาคของ นายคำ คงเทพ จำนวน ๑๕ ไร่ เปิดทำการสอนครั้งแรก เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๓ ปัจจุบันเปิดทำการสอน ตั้งแต่ชั้นอนุบาล ๑ ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มีครู ๕ คน นักเรียน ๗๖ คน มีอาคารเรียน ๓ หลัง เป็นแบบ ป.๑ก จำนวน ๒ หลัง และแบบ สปช ๑๐๑/๒๖ จำนวน ๑ หลัง ๓ ห้องเรียน ส้วม ๒ หลัง ๖ ที่ ถังน้ำ เอ ไอ เอช จำนวน ๑ ชุด ๕ ถัง หมู่บ้านในเขตบริการมีจำนวน ๑ หมู่บ้าน จำนวน ๓๕๐ ครัวเรือน มีประชากร ๑,๐๕๐ คน คมนาคมส่วนใหญ่สะดวก เป็นชุมชนชนบท ประชากรมีฐานะค่อนข้างยากจน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำสวนยางพาราและรับจ้าง

ภาพที่ ๒๓ บริเวณห้องเรียนและอาคารเรียน โรงเรียนบ้านไทรทอง
(ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์)

๓.๓ เอกลักษณ์ของโรงเรียน

ส่งเสริมศาสนพิธีและกิจกรรมรำนโนรา

๔. ประวัติโรงเรียนบ้านโคกโดน

ภาพที่ ๒๔ โรงเรียนบ้านโคกโดน (ที่มา : ธรรมนิศย์ นิกมรัตน์)

๔.๑ ข้อมูลทั่วไป

๔.๑.๑ โรงเรียนบ้านโคกโดน ตั้งอยู่บ้านเลขที่ ๑๕๐ หมู่ที่ ๒ ตำบลโตนดด้วน อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง รหัสไปรษณีย์ ๙๓๑๑๐ โทรศัพท์ ๐๙๔-๖๘๒๔๑๐

๔.๑.๒ เปิดสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา (อนุบาล ๑) ถึงระดับประถมศึกษา (ปีที่ ๖)

๔.๑.๓ มีเขตพื้นที่บริการ ๓ หมู่บ้าน ได้แก่

๑) หมู่ที่ ๒ ตำบลโตนดด้วน

จำนวน ๒๕๗ ครัวเรือน ประชากร ๙๗๑ คน

๒) หมู่ที่ ๕ ตำบลโตนดด้วน

จำนวน ๒๒๕ ครัวเรือน ประชากร ๘๔๗ คน

๓) หมู่ที่ ๖ ตำบลโตนดด้วน

จำนวน ๘๕ ครัวเรือน ประชากร ๓๐๖ คน

(ข้อมูลจาก จปฐ. ๒ อบต. โตนดด้วน พ.ศ. ๒๕๕๔)

๔.๒ ข้อมูลด้านการบริหาร

ผู้บริหารสถานศึกษาชื่อ นางนิเพ็ญ บุญช่วย วุฒิกการศึกษาสูงสุด กศ.ม. สาขาการบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนนี้ตั้งแต่ ๑๓ มกราคม ๒๕๕๓ จนถึงปัจจุบัน

ประวัติโรงเรียนโดยย่อ

โรงเรียนบ้านโคกโดน ก่อตั้งและเปิดทำการสอนอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๒ ในบริเวณวัดโคกโดน โดยนายคำ ปะสะสุข อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒ ร่วมกับราษฎร ดำเนินการก่อสร้างขึ้น ใช้ชื่อว่า “โรงเรียนประชาบาลตำบลโดนค้วน ๒” วันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้สร้างอาคารเรียนขึ้นมาใหม่ที่บ้านไสเตียน (ที่ตั้งปัจจุบัน) และได้ย้ายนักเรียนมาที่ทำการใหม่ เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๐ ปัจจุบันโรงเรียนได้ดำเนินการให้บริการทางการศึกษาแก่เยาวชน และชุมชนทุกคน มีเขตบริการติดตามเด็กเข้าเรียน ตาม พ.ร.บ. การศึกษาภาคบังคับ ๕ ปี ๓ หมู่บ้านคือ หมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๒ และหมู่ที่ ๕ ของตำบล ซึ่งมีประชากรจำนวน ๔๔๒ ครัวเรือน ประชากรจำนวน ๑๖๒๗ คน ปัจจุบันโรงเรียนดำเนินการอยู่ได้ด้วยเงินงบประมาณของแผ่นดินเป็นส่วนใหญ่ และมีเงินสนับสนุนจากผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเป็นทุนการศึกษา และพัฒนาการจัดการศึกษาเป็นบางส่วน จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๘) โรงเรียนได้เปิดการเรียนการสอนมาเป็นเวลา ๗๕ ปีแล้ว

ภาพที่ ๒๕ บริเวณห้องเรียนและอาคารเรียน โรงเรียนบ้านโคกโดน
(ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์)

๔.๓ คำขวัญโรงเรียน

การเรียนเด่น เป็นกีฬา นำพาคุณธรรม

๕. ประวัติโรงเรียนวัดป่าตอ

ภาพที่ ๒๖ โรงเรียนวัดป่าตอ (ที่มา : ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์)

๕.๑ ข้อมูลทั่วไป

๕.๑.๑ โรงเรียนวัดป่าตอ ตั้งอยู่เลขที่ ๑๔๒ หมู่ที่ ๘ ตำบลโดนดด้วน อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง รหัสไปรษณีย์ ๙๓๑๑๐ โทรศัพท์ ๐๙๔-๖๘๑๕๗๘ E-Mail: watpartor@hotmail.com

๕.๑.๒ เปิดสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับประถมศึกษา

๕.๑.๓ มีเขตพื้นที่บริการ ๒ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ ๔ และหมู่ที่ ๘

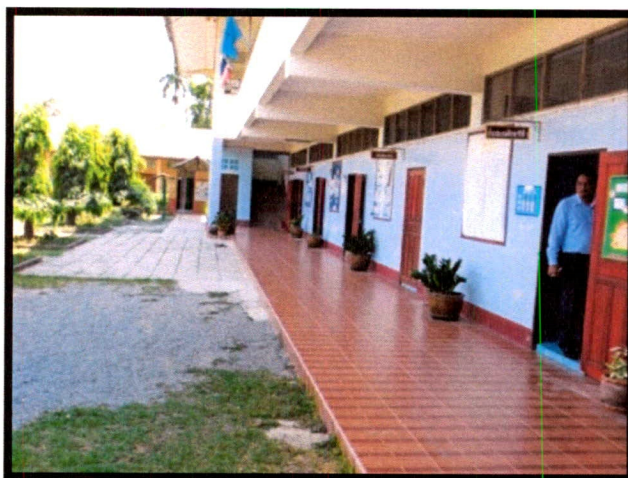
๕.๒ ข้อมูลด้านการบริหาร

ผู้บริหาร นายเอกสิทธิ์ โสภิชญกุล วุฒิการศึกษาสูงสุด ปริญญาโท (ศษ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งโรงเรียนนี้ตั้งแต่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึงปัจจุบัน เวลา ๑ ปี ๘ เดือน

ประวัติโรงเรียน โดยย่อ

โรงเรียนวัดป่าตอ จัดการเรียนการสอนมาเป็นเวลา ๘๘ ปี โดยจัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๘ ใช้ศาลาการเปรียญวัดป่าตอจัดการเรียนการสอน ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๗๒ พระอธิการแก้ว จันทสโร เจ้าอาวาสวัดป่าตอ พร้อมด้วยประชาชนในท้องถิ่นร่วมกันสร้างอาคารเรียนขึ้นมา ๑ หลัง จำนวน ๒ ห้องเรียน ในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ ได้รับงบประมาณจากทางราชการและประชาชนในท้องถิ่นร่วมกันบริจาคก่อสร้างอาคารเรียนแบบ ป.๒ ข ขึ้น มีนายเทศ สุวรรณเกศา เป็นครูใหญ่คนแรก

ปัจจุบันโรงเรียนวัดป่าตอ มีอาคารเรียน ๓ หลัง จำนวน ๑๔ ห้องเรียน มีนักเรียน
จำนวน ๖๓ คน มีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาจำนวน ๑๐ คน

ภาพที่ ๒๓ บริเวณห้องเรียนและอาคารเรียน โรงเรียนวัดป่าตอ
(ที่มา : ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์)

๕.๓ คำขวัญของโรงเรียน

การศึกษาคือการพัฒนาคุณภาพชีวิต

หลักสูตรการฝึกทักษะการรำโนราและการบรรเลงดนตรีโนราชั้นพื้นฐาน

ทางศิลปกรรมและวัฒนธรรมศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ นอกจากผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ด้านศิลปกรรมแล้ว ยังมีหน้าที่ส่งเสริมเผยแพร่และถ่ายทอดศิลปกรรมโนราให้กับเยาวชนในท้องถิ่น โดยมีแนวทางการถ่ายทอดดังต่อไปนี้

๑. การสอนโนราชั้นพื้นฐาน

การสอนโนราชั้นพื้นฐานให้กับเยาวชนโดยทั่วไป ซึ่งมีอายุระหว่าง ๘-๑๒ ปี หรือกำลังศึกษา อยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ - ๖ ผู้ฝึกไปจำกัดว่าเป็นนักเรียนผู้ถนัดหรือนักเรียนผู้ชาย จะต้องผ่านการฝึกตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

- ๑) การพัฒนาศักยภาพและความแข็งแรงของร่างกาย (อบอุ่นร่างกาย)
- ๒) การฝึกหัดตัดร่างกาย
- ๓) การฝึกรำท่าพื้นฐานเบื้องต้น
- ๔) การฝึกรำเพลงโค
- ๕) เพลงเดิน
- ๖) การฝึกรำท่าครู
- ๗) การฝึกรำบทสุสอนและบทสอนรำ
- ๘) การฝึกรำบทประณ
- ๙) การฝึกร้องและรับบทเบื้องต้น
- ๑๐) การฝึกรำตัวอ่อน

ระยะเวลาการฝึกรำ จำนวน ๑๐ วัน โดยพิจารณการฝึกอบรมโนรา ดังนี้
วันที่ ๑ ของการฝึกอบรม

เวลา ๐๘.๐๐ - ๐๘.๓๐ น.	ลงทะเบียน
๐๘.๓๐ - ๑๐.๓๐ น.	ความเป็นมาและความสำคัญของโนรา การฝึกการพัฒนาศักยภาพของร่างกาย และไหว้ครู
๑๐.๓๐ - ๑๑.๕๐ น.	รับประทานอาหารเช้า / ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว
๑๑.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.	การตัดร่างกาย
๑๒.๐๐ - ๑๓.๓๐ น.	พักกลางวัน
๑๓.๐๐ - ๑๔.๓๐ น.	การฝึกรำท่าพื้นฐานเบื้องต้น
๑๔.๓๐ - ๑๔.๕๐ น.	ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว
๑๔.๕๐ - ๑๖.๐๐ น.	การฝึกรำท่าพื้นฐานเบื้องต้น
๑๖.๐๐ น. เป็นต้นไป	ทบทวนเวลาการฝึกหัดประจำวัน

วันที่ ๒ ของการฝึกอบรม

- เวลา ๐๘.๐๐ - ๐๘.๓๐ น.
- ๐๘.๓๐ - ๑๐.๐๐ น.
- ๑๐.๐๐ - ๑๐.๕๐ น.
- ๑๐.๕๐ - ๑๒.๐๐ น.
- ๑๒.๐๐ - ๑๓.๓๐ น.
- ๑๓.๓๐ - ๑๔.๓๐ น.
- ๑๔.๓๐ - ๑๔.๕๐ น.
- ๑๔.๕๐ - ๑๖.๐๐ น.
- ๑๖.๐๐ น. เป็นต้นไป

- ลงทะเบียนประจำวัน และอบอุ่นร่างกาย
- ทบทวนท่าเบี่ยงพื้นและฝึกท่าเพลงโลทำยืน
- จำนวน ๓ ท่า
- ปฏิบัติการกิจส่วนตัว
- การท่าเพลงโลทำยืน จำนวน ๓ ท่า
- และการเชื่อมท่าท่า
- พักกลางวัน
- การท่าเพลงโลทำนั่ง จำนวน ๒ ท่า
- ปฏิบัติการกิจส่วนตัว
- การท่าเพลงโลทำนั่ง จำนวน ๒ ท่า
- และการท่าท่าเชื่อม
- หมดเวลาการฝึกหัดประจำวัน

วันที่ ๓ ของการฝึกอบรม

- เวลา ๐๘.๐๐ - ๐๘.๓๐ น.
- ๐๘.๓๐ - ๐๙.๓๐ น.
- ๐๙.๓๐ - ๑๐.๓๐ น.
- ๑๐.๓๐ - ๑๐.๕๐ น.
- ๑๐.๕๐ - ๑๒.๐๐ น.
- ๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น.
- ๑๓.๐๐ - ๑๔.๓๐ น.
- ๑๔.๓๐ - ๑๔.๕๐ น.
- ๑๔.๕๐ - ๑๖.๐๐ น.

- ลงทะเบียนประจำวัน
- อบอุ่นร่างกายและทบทวนท่าพื้นฐาน
- ทบทวนการท่าเพลงโล ทำยืน
- ปฏิบัติการกิจส่วนตัว
- ทบทวนการท่าเพลงโล ทำนั่ง
- รับประทานอาหารกลางวัน
- การท่าท่าออกฉาก
- ปฏิบัติการกิจส่วนตัว
- ทบทวนการท่าเพลงโล

วันที่ ๔ ของการฝึกอบรม

- เวลา ๐๘.๐๐ - ๐๘.๓๐ น.
- ๐๘.๓๐ - ๑๐.๓๐ น.
- ๑๐.๓๐ - ๑๐.๕๐ น.
- ๑๐.๕๐ - ๑๒.๐๐ น.
- ๑๒.๐๐ - ๑๓.๓๐ น.

- ลงทะเบียนประจำวัน
- การทรงตัวการยืนและการเดิน
- ปฏิบัติการกิจส่วนตัว
- ท่าท่าที่ใช้ประกอบการเดินท่า
- พักรับประทานอาหารกลางวัน

๑๓.๐๐ - ๑๔.๓๐ น.
 ๑๔.๓๐ - ๑๔.๕๐ น.
 ๑๔.๕๐ - ๑๖.๐๐ น.
 ๑๖.๐๐ น. เป็นต้นไป

การเดินรำเป็นวงกลม
 ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว
 การเดินรำและการนาคลับ
 ทบเวลาการฝึกให้ประจำวัน

วันที่ ๕ ของการฝึกอบรม

เวลา ๐๘.๐๐ - ๐๘.๓๐ น.
 ๐๘.๓๐ - ๐๙.๓๐ น.
 ๐๙.๓๐ - ๑๐.๓๐ น.
 ๑๐.๓๐ - ๑๐.๕๐ น.
 ๑๐.๕๐ - ๑๒.๐๐ น.
 ๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น.
 ๑๓.๐๐ - ๑๔.๓๐ น.
 ๑๔.๓๐ - ๑๔.๕๐ น.
 ๑๔.๕๐ - ๑๖.๐๐ น.
 ๑๖.๐๐ น. เป็นต้นไป
 ๑๘.๐๐ - ๒๑.๐๐ น.

ลงทะเบียนประจำวัน
 ทบทวน การรำออกจากกลบท่าเพลงโต ท่านาค
 การรำท่าครู ๔ ท่า
 ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว
 การรำท่าครู ๖ ท่า
 พักรับประทานอาหารกลางวัน
 การรำท่าครู ๒ ท่า และการทรงตัว
 ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว
 การรำท่าครู ๑๒ ท่าและการทบทวน
 การเคลื่อนท่ารำวงกลม
 ทบเวลาการฝึกให้ประจำวัน
 ฝึกการรำตัวอ่อน

วันที่ ๖ ของการฝึกอบรม

เวลา ๐๘.๐๐ - ๐๘.๓๐ น.
 ๐๘.๓๐ - ๑๐.๓๐ น.
 ๑๐.๓๐ - ๑๐.๕๐ น.
 ๑๐.๕๐ - ๑๒.๐๐ น.
 ๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น.
 ๑๓.๐๐ - ๑๔.๓๐ น.
 ๑๔.๓๐ - ๑๔.๕๐ น.
 ๑๔.๕๐ - ๑๖.๐๐ น.
 ๑๖.๐๐ น. เป็นต้นไป
 ๑๘.๐๐ - ๒๑.๐๐ น.

ลงทะเบียนประจำวัน
 การรำบทครูสอน
 ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว
 การรำบทครูสอน
 พักรับประทานอาหารกลางวัน
 ทบทวนการรำออกจากเพลงโต เพลงนาค ท่าครู
 ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว
 การรำเพลงโตและบทครูสอน
 ทบเวลาการฝึกให้ประจำวัน
 ฝึกการรำตัวอ่อน

วันที่ ๘ ของการฝึกอบรม

เวลา ๐๘.๐๐ - ๐๘.๓๐ น.
๐๘.๓๐ - ๑๐.๓๐ น.

๑๐.๓๐ - ๑๐.๕๐ น.
๑๐.๕๐ - ๑๒.๐๐ น.
๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น.
๑๓.๐๐ - ๑๔.๓๐ น.
๑๔.๓๐ - ๑๔.๕๐ น.
๑๔.๕๐ - ๑๖.๐๐ น.
๑๖.๐๐ น. เป็นต้นไป
๑๗.๐๐ - ๒๑.๐๐ น.

ลงทะเบียนประจำวัน
ทบทวนเพลงโค เพลงครูสอน ทำครู
การรับทสอนรำ
ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว
การรับทสอนรำ
พักรับประทานอาหารกลางวัน
การรับทสอนรำ
ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว
การรับทสอนรำ
หาคเวลาการฝึกหัดประจำวัน
ฝึกการรำตัวอ่อน

วันที่ ๙ ของการฝึกอบรม

เวลา ๐๘.๐๐ - ๐๘.๓๐ น.
๐๘.๓๐ - ๑๐.๓๐ น.
๑๐.๓๐ - ๑๐.๕๐ น.
๑๐.๕๐ - ๑๒.๐๐ น.
๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น.
๑๓.๐๐ - ๑๔.๓๐ น.
๑๔.๓๐ - ๑๔.๕๐ น.
๑๔.๕๐ - ๑๖.๐๐ น.
๑๖.๐๐ น. เป็นต้นไป
๑๗.๐๐ - ๒๑.๐๐ น.

ลงทะเบียนประจำวัน
การรับทประณม
ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว
การรับทประณม
พักรับประทานอาหารกลางวัน
การรับทประณม
ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว
การรับทประณม
หาคเวลาการฝึกหัดประจำวัน
ฝึกการรำตัวอ่อน

วันที่ ๙ ของการฝึกอบรม

เวลา ๐๘.๐๐ - ๐๘.๓๐ น.
๐๘.๓๐ - ๑๐.๓๐ น.

๑๐.๓๐ - ๑๐.๕๐ น.
๑๐.๕๐ - ๑๒.๐๐ น.

ลงทะเบียนประจำวัน
ทบทวนเพลงโค /รำเพลงเติน/รำเพลงครูสอน/
รำทสอนรำ
ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว
การฝึกหรือเบท ครูสอน สอนรำ

๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
๑๓.๐๐ - ๑๔.๓๐ น.	การฝึกซ้อมทสอณ/การสอณรึาบทประณ
๑๔.๓๐ - ๑๔.๕๐ น.	ปฏิบัติภารกิจส่วนตั
๑๔.๕๐ - ๑๖.๐๐ น.	หบทเวลาการฝึกหัดประจำวัน
๑๗.๐๐ - ๒๑.๐๐ น.	ฝึกการรึาตั

วันที่ ๑๐ ของการฝึกอบรม

เวลา ๐๗.๐๐ - ๐๗.๓๐ น.	สทะเบียงประจำวัน
๐๗.๓๐ - ๑๐.๓๐ น.	นึาสนอผลงาน/การรึาบททสอณ รึา
๑๐.๓๐ - ๑๐.๕๐ น.	ปฏิบัติภารกิจส่วนตั
๑๐.๕๐ - ๑๒.๐๐ น.	นึาสนอผลงาน/การรึาบทประณ/การรึาตั
๑๒.๐๐ น.	หอบเกียรติการฝึกอบรม
๑๔.๕๐ - ๑๖.๐๐ น.	การรึาบทสอณรึา
๑๖.๐๐ น. เป็นต้นไป	หบทเวลาการฝึกหัดประจำวัน

๒. การบรรเลงดนตรีโนราชั้นพื้นฐาน

ดนตรีโนราถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการแสดงโนรา โดยเฉพาะจังหวะการบรรเลงในรูปแบบต่าง ๆ ที่ควบคู่กับการรึารึา การรึอง และการประกอบพิธีกรรม

การฝึกอบรมการแสดงโนราจะมีหลักสูตรของการฝึกหัดทักษะการบรรเลงดนตรีควบคู่กันไป โดยมีนักดนตรีประจำคณะโนราของสาขาศิลปะการณสทณเป็นผู้ถ่ายทอด จะต้องเรื้องรู้ถึงค่อไปนี้เครื่องดนตรีโนราและเครื่องสือางดนตรี

- ๑) ลักษณะสำคัญของนักดนตรีโนรา
- ๒) การบรรเลงจังหวะพื้นฐาน
 - ๓) การประสทวงและบรรเลงประกอบการแสดงโนรา
 - ๔) การบรรเลงประกอบการรึอง
 - ๕) การรึองรับการรึาโนราบททสอณ
 - ๖) การรึองรับการรึาโนราบทสอณรึา
 - ๗) การรึองรับการโนราบทประณ

ระยะเวลาของการฝึกอบรมครั้งนี้จำนวน ๑๖ วัน การฝึกอบรมดังนี้

วันที่ ๑ ของการฝึกอบรม

เวลา ๐๘.๐๐ - ๐๙.๓๐ น.	ลงทะเบียน
๐๙.๓๐ - ๑๐.๓๐ น.	ประวัติ ความเป็นมา เครื่องดนตรีโนราภาคใต้
๑๐.๓๐ - ๑๐.๕๐ น.	ปฏิบัติการกิจส่วนตัว
๑๐.๕๐ - ๑๒.๐๐ น.	เลี้ยงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้
๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น.	พักรกลางวัน
๑๓.๐๐ - ๑๔.๓๐ น.	ลักษณะสำคัญ นักดนตรีโนรา สายอนุอุปถัมภ์นรากร
๑๔.๓๐ - ๑๔.๕๐ น.	ปฏิบัติการกิจส่วนตัว
๑๔.๕๐ - ๑๖.๐๐ น.	เลี้ยงดนตรี เทรื่อเป่า

วันที่ ๒ ของการฝึกอบรม

เวลา ๐๘.๐๐ - ๐๙.๓๐ น.	ลงทะเบียน
๐๙.๓๐ - ๑๐.๓๐ น.	จังหวะพื้นฐาน ทับ โหม่ง กลองฉิ่ง แตร
๑๐.๓๐ - ๑๐.๕๐ น.	ปฏิบัติการกิจส่วนตัว
๑๐.๕๐ - ๑๒.๐๐ น.	จังหวะพื้นฐาน ทับ โหม่ง กลองฉิ่ง แตร
๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น.	พักรกลางวัน
๑๓.๐๐ - ๑๔.๓๐ น.	การขึ้นเครื่อง ลงโรง ลงเครื่อง
๑๔.๓๐ - ๑๔.๕๐ น.	ปฏิบัติการกิจส่วนตัว
๑๔.๕๐ - ๑๖.๐๐ น.	การขึ้นเครื่อง ลงโรง ลงเครื่อง

วันที่ ๓ ของการฝึกอบรม

เวลา ๐๘.๐๐ - ๐๙.๓๐ น.	ลงทะเบียน
๐๙.๓๐ - ๑๐.๓๐ น.	การบรรเลง ประกอบการขึ้นเครื่อง
๑๐.๓๐ - ๑๐.๕๐ น.	ปฏิบัติการกิจส่วนตัว
๑๐.๕๐ - ๑๒.๐๐ น.	การบรรเลง ประกอบการลงโรง
๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น.	พักรกลางวัน
๑๓.๐๐ - ๑๔.๓๐ น.	การบรรเลงลงเครื่องแบบสั้นและแบบยาว
๑๔.๓๐ - ๑๔.๕๐ น.	ปฏิบัติการกิจส่วนตัว
๑๔.๕๐ - ๑๖.๐๐ น.	ทบทวนการบรรเลง ลงโรง ขึ้นเครื่อง ลงเครื่อง

วันที่ ๔ ของการฝึกอบรม

เวลา ๐๘.๐๐ - ๐๘.๓๐ น.	ลงทะเบียน
๐๘.๓๐ - ๑๐.๓๐ น.	หลักของการประสมวง
๑๐.๓๐ - ๑๐.๕๐ น.	ปฏิบัติการกิจส่วนตัว
๑๐.๕๐ - ๑๒.๐๐ น.	การบรรเลงประสมวง
๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น.	พักกลางวัน
๑๓.๐๐ - ๑๔.๓๐ น.	การบรรเลงประสมวง
๑๔.๓๐ - ๑๔.๕๐ น.	ปฏิบัติการกิจส่วนตัว
๑๔.๕๐ - ๑๖.๐๐ น.	การบรรเลงประสมวง

วันที่ ๕ ของการฝึกอบรม

เวลา ๐๘.๐๐ - ๐๘.๓๐ น.	ลงทะเบียน
๐๘.๓๐ - ๑๐.๓๐ น.	การบรรเลงเพลงโค
๑๐.๓๐ - ๑๐.๕๐ น.	ปฏิบัติการกิจส่วนตัว
๑๐.๕๐ - ๑๒.๐๐ น.	การบรรเลงเพลงโค
๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น.	พักกลางวัน
๑๓.๐๐ - ๑๔.๓๐ น.	การขึ้นเครื่อง ลงโรง ลงเครื่อง
๑๔.๓๐ - ๑๔.๕๐ น.	ปฏิบัติการกิจส่วนตัว
๑๔.๕๐ - ๑๖.๐๐ น.	การบรรเลงเพลงโค

วันที่ ๖ ของการฝึกอบรม

เวลา ๐๘.๐๐ - ๐๘.๓๐ น.	ลงทะเบียน
๐๘.๓๐ - ๑๐.๓๐ น.	การบรรเลง ประกอบการรำโนรา
๑๐.๓๐ - ๑๐.๕๐ น.	ปฏิบัติการกิจส่วนตัว
๑๐.๕๐ - ๑๒.๐๐ น.	การบรรเลง ประกอบการรำ (ต่อ)
๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น.	พักกลางวัน
๑๓.๐๐ - ๑๔.๓๐ น.	การบรรเลงประสมวง
๑๔.๓๐ - ๑๔.๕๐ น.	ปฏิบัติการกิจส่วนตัว
๑๔.๕๐ - ๑๖.๐๐ น.	การบรรเลงประสมวง ประกอบการแสดงโนรา

วันที่ ๓ ของการฝึกอบรม

เวลา ๐๙.๐๐ - ๐๙.๓๐ น.	ลงทะเบียน
๐๙.๓๐ - ๑๐.๓๐ น.	การบรรยาย ประกอบการร้องบทครูสอน
๑๐.๓๐ - ๑๐.๕๐ น.	ปฏิบัติการกิจส่วนตัว
๑๐.๕๐ - ๑๒.๐๐ น.	การบรรยาย ประกอบการร้องบทสอนรำ
๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น.	พักกลางวัน
๑๓.๐๐ - ๑๔.๓๐ น.	การร้องรับประกอบบทครูสอน
๑๔.๓๐ - ๑๔.๕๐ น.	ปฏิบัติการกิจส่วนตัว
๑๔.๕๐ - ๑๖.๐๐ น.	การบรรยายและร้องรับประกอบบทประณม

วันที่ ๔ ของการฝึกอบรม

เวลา ๐๙.๐๐ - ๐๙.๓๐ น.	ลงทะเบียน
๐๙.๓๐ - ๑๐.๓๐ น.	การบรรยาย ประกอบการร้องรับบทประณม
๑๐.๓๐ - ๑๐.๕๐ น.	ปฏิบัติการกิจส่วนตัว
๑๐.๕๐ - ๑๒.๐๐ น.	การบรรยาย และร้องรับประกอบบทสอนรำ
๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น.	พักกลางวัน
๑๓.๐๐ - ๑๔.๓๐ น.	การบรรยายและร้องรับบทประณม
๑๔.๓๐ - ๑๔.๕๐ น.	ปฏิบัติการกิจส่วนตัว
๑๔.๕๐ - ๑๖.๐๐ น.	การบรรยายและร้องรับประกอบบทประณม

วันที่ ๕ ของการฝึกอบรม

เวลา ๐๙.๐๐ - ๐๙.๓๐ น.	ลงทะเบียน
๐๙.๓๐ - ๑๐.๓๐ น.	การบรรยาย เพลงโค, เพลงเงิน, บทครูสอน และบทสอนรำ
๑๐.๓๐ - ๑๐.๕๐ น.	ปฏิบัติการกิจส่วนตัว
๑๐.๕๐ - ๑๒.๐๐ น.	การบรรยาย ประกอบการร้องรับ บทครูสอน และบทสอนรำ
๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น.	พักกลางวัน
๑๓.๐๐ - ๑๔.๓๐ น.	การบรรยายและการร้องรับประกอบบทครูสอน, สอนรำ, บทประณม
๑๔.๓๐ - ๑๔.๕๐ น.	ปฏิบัติการกิจส่วนตัว

๑๔.๕๐ - ๑๖.๐๐ น. การบรรเลงและร้องรับประกอบบทครูสอน,
บทสอนรำ, บทประณม

วันที่ ๑๐ ของการฝึกอบรม

เวลา ๐๘.๐๐ - ๐๘.๓๐ น. ลงทะเบียน

๐๘.๓๐ - ๑๐.๓๐ น. การบรรเลง ประกอบการนำเสนอบทครูสอน,
บทสอนรำ

๑๐.๓๐ - ๑๐.๕๐ น. ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว

๑๐.๕๐ - ๑๒.๐๐ น. การบรรเลง ประกอบบทประณมและการรำตัวอ่อน

๑๒.๐๐ น. รับเกียรติบัตร

๓. องค์ความรู้การฝึกรำเบื้องต้น

๓.๑ การรำเพลงโค

การรำเพลงโค เป็นกระบวนการรำ ประกอบจังหวะดนตรีไม่มีการขับร้องที่โนราใช้รำเป็นขั้นตอนแรกเพื่ออวดเอกลักษณ์และท่ารำของตนเอง ที่ได้รับการถ่ายทอดจากครูเป็นกระบวนการรำแบบต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับการออกแบบและเรียบเรียงท่ารำ ให้กลมกลืนสอดคล้องต่อเนื่องกับจังหวะดนตรี ท่ารำต่าง ๆ ที่นำมาใช้จะต้องคำนึงถึงบุคลิกภาพและความสามารถของผู้รำเป็นพื้นฐาน

ดังนั้น ผู้ที่รำเพลงโคจะต้องรู้จักและเข้าใจ โครงสร้างท่ารำพื้นฐาน เพราะในการรำโนรานั้นจะต้องมีเอกลักษณ์ของโครงสร้างที่ต้องฝึกปฏิบัติให้มีรูปร่างที่สมส่วนมีความสวยงามไม่ว่าจะอยู่ในกิริยาท่าทาง การรำรำรูปแบบใด ผู้รำโนราจะต้องใช้เอกลักษณ์โครงสร้างร่างกายตัวเองไปนี้ คือ การยืดอก แ่นหลัง ห่อแขน มือเข้า เข็มหน้า ภาะใช้ทุกครั้งเมื่ออยู่ในกระบวนการรำต่าง ๆ ตั้งแต่การนั่งรำ ยืนรำ หรือการเคลื่อนไหวไปในทิศทางต่าง ๆ โครงสร้างท่ารำ สามารถอธิบายลักษณะขอท่าทางได้ดังต่อไปนี้

๑) ยืดอก หมายถึง การยืดกระดูกสันหลังตั้งแต่ช่วงอกไปจนถึงลำคอให้โค้งมาด้านหน้าสุดลำตัว หรือการส่งลำตัวขยับขึ้นไปด้านหน้าให้มากที่สุด ซึ่งทำให้กล้ามเนื้อบริเวณหน้าอกกว้างและสูงผาย

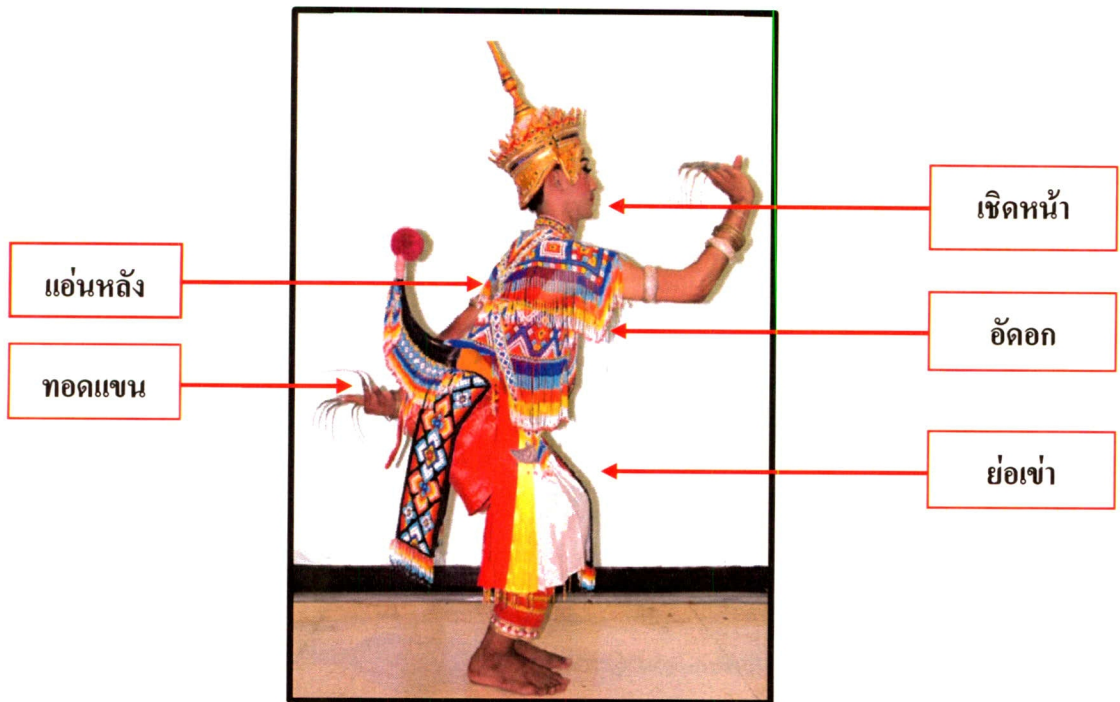
ภาพที่ ๒๘ ท่าaddock (ที่มา : วีระเดช ทองคำ)

๒) แอ่นหลัง หมายถึง การแอ่นกระดูกสันหลัง ช่วงบนสะเอวให้อ่อนโค้งไปด้านหน้าจนสุดลำตัว เพื่อสอดคล้องกับการaddockช่วงบน ในขณะที่เดียวกันกระดูกสันหลังบริเวณก้นให้นิ่งไว้เพื่อเป็นจุดรับน้ำหนัก และส่งลำตัวให้แอ่นไปด้านหน้าโดยจะต้องให้บริเวณก้นต่ำลง จึงจะสามารถส่งลำตัว และหลังแอ่นโค้งไปด้านหน้าได้มาก

๓) ย่อเข้า หมายถึง การย่นให้เท้าชิดกันทั้งสองเท้า หรือยืนทรงด้วยเท้าข้างเดียว แล้วย่อตัวหรือพับงอเข้าส่งไปด้านหน้าให้น้ำหนักลงบนเท้า ที่วางกับพื้นเต็มเท้า และสมดุลกับการaddock และหลังแอ่น

๔) ทอดแขน หมายถึง การเคลื่อนไหว หรือวาดท้องแขนออกมาให้เห็นช่วงข้อต่อแขนบริเวณข้อศอกได้อย่างชัดเจน เพื่อแสดงถึงความอ่อน และแข็งแรงของท่อนแขนบริเวณท้องแขน

๕) เชิดหน้า หมายถึง การยกใบหน้า ตั้งแต่บริเวณปลายคาง ให้ขึ้นบนโดยการยืดกล้ามเนื้อบริเวณลำคอให้ตึง ซึ่งจะเชิดใบหน้าได้เต็มที่เหนือหน้าประมาณ ๓๐ - ๔๕ องศา

ภาพที่ ๒๕ การทอโรง (ที่มา : วีระเดช ทองคำ)

โครงสร้างของท่าร่าดังกล่าว จะต้องปฏิบัติให้เกิดความคุ้นเคย เพราะจะต้องใช้อยู่เสมอ ในลีลาการร่า ถ้าหากไม่มีพื้นฐานของโครงสร้างท่าร่า ก็จะทำให้การร่าโนร่าได้ไม่สวยงาม และไม่มีเอกลักษณ์ของโนราปรากฏอยู่ในตัวผู้ร่า นอกจากจะต้องรู้จักโครงสร้างเอกลักษณ์การร่าแล้ว การรู้จักศัพท์เฉพาะของโนราก็สามารถช่วยส่งเสริมในการฝึกหัดร่าโนร่าดีขึ้นทั้งมีเอกลักษณ์ ความเป็น พื้นบ้านชัดเจน ซึ่งควรจะรู้จักศัพท์เฉพาะต่อไปนี้

ศัพท์เฉพาะ หมายถึง คำที่ใช้เรียกชื่อท่าร่าพื้นฐานโนราเบื้องต้น ที่จะต้องนำมาใช้ฝึกทักษะ การร่าโนรา ศัพท์เฉพาะที่สำคัญนั้นจะมีอยู่ประมาณ ๑๕ ท่า ดังต่อไปนี้

๑. ลงฉากใหญ่	๖. ไหว้	๑๑. เก็บตีนเตี้ย
๒. ลงฉากน้อย	๗. นาค	๑๒. นั่ง
๓. เขาควย	๘. สอดสร้อย	๑๓. โกง
๔. ท่องโรง	๙. เก็บเท้า	๑๔. รวบรวมมือ
๕. เคล้ามือ	๑๐. กรีดนิ้ว	๑๕. รวบรวมเท้า

สำหรับความสำคัญและความหมาย รายละเอียดของท่ารามีดังต่อไปนี้

๑) **ท่าลงฉากใหญ่** เป็นการแสดงส่วนขาในการยืน คือ ขาทั้งสองข้างจะแยกออกจากกัน ระยะห่างพอสมควร โดยเปิดขาออกให้ปลายเท้าทั้งสองแยกไปด้านข้าง ให้ส้นเท้าวางอยู่ในแนวเดียวกัน แล้วย่อเข่าและลำตัวลง ให้ส่วนของขาช่วงบนตั้งแต่หัวเข่าทั้งสองข้างมาถึงโคนขาอยู่ในระนาบเดียวกัน และขนานกับพื้น ในขณะที่เดียวกันส่วนของขาและช่วงล่างตั้งแต่เข่าถึงเท้าทั้งสองข้างจะต้องตั้งให้ได้ฉากกับแนวราบของพื้นและบริเวณขาช่วงบน ส่วนหลังตั้งตรงแอ่นอกและโน้มตัวไปด้านหน้าเล็กน้อย

ภาพที่ ๓๐ ลงฉากใหญ่ (ที่มา : วีระเดช ทองคำ)

๒) **ลงฉากน้อย** เป็นท่าที่แสดงส่วนขาในการนั่ง คือ การนั่งคุกเข่าโดยใช้เข่าข้างใดข้างหนึ่งเพียงเดียวให้ปลายเท้าของเข่า ซึ่งวางติดกับพื้นตั้งชันขึ้น ยกกันและลำตัวตั้งตรงส่วนขาอีกข้างวางปลายเท้าแยกเข่าออกไปด้านข้าง ห่างจากเข่าซึ่งวางติดกับพื้นประมาณครึ่งช่วงขาและให้ช่วงขาส่วนล่างที่ยกตั้งแต่ข้อเท้าถึงเข่าตั้งได้ฉากกับแนวพื้น และช่วงขาบนตั้งแต่เข่าถึงต้นขาวางแนวตรงขนานกับพื้น สะโพกและเข่าให้อยู่ในระดับเดียวกัน

ภาพที่ ๓๑ ลงฉากน้อย (ที่มา : วีระเดช ทองคำ)

๓) เขาควาย เป็นท่าที่แสดงส่วนมือและแขน คือ มือทั้งสองข้างตั้งอยู่ในระดับแง่ศิริระ โดยยกข้อศอกทั้งสองออกไปด้านข้างให้สูงอยู่ในระดับไหล่ ช่วงแขนตั้งแต่ไหล่ถึงข้อศอกทั้งสองขนานกับพื้น ส่วนของแขนตั้งแต่ข้อศอกถึงข้อมือตั้งตรงให้ได้มุมฉากกับระดับแขนช่วงไหล่ถึงศอกปลายมือทั้งสองตั้งวงหงายขึ้นให้ปลายนิ้วทั้งสองชี้มายังแง่ศิริระ กดปลายนิ้วและข้อมือลงเต็มที่ ส่วนนิ้วหัวแม่มือชี้ตั้งขึ้นด้านบน ช่วงปลายมือซ้ายและขวาจะห่างจากศิริระในระยะเท่ากัน

ภาพที่ ๓๒ เขาควาย (ที่มา : วีระเดช ทองคำ)

๔) **ท่องโรง** เป็นท่าที่ใช้เคลื่อนที่จากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง ซึ่งอาจจะเคลื่อนที่ไปรอบ ๆ วงก็ได้ โดยมือข้างหนึ่งตั้งวงส่งไปด้านหลังอยู่ระดับปาก งอแขนเก็บข้อศอก มืออีกข้างหนึ่งจับหางส่งไปข้างหลัง แขนตั้งชิดกับลำตัว ขาและเท้าทั้งสองอยู่ในลักษณะยืนชิดกัน หน้าเชิดขึ้นเล็กน้อย มองมือที่ตั้งวง ย่อเข่าลงลำตัวตั้งตรง แอ่นอกโน้มตัวไปข้างหน้าเล็กน้อย พร้อมกับขยับเท้า ซอยเท้าลงสั้น ๆ ให้เคลื่อนที่ไปข้างหน้าไม่ขาดระยะหรืออาจจะเคลื่อนที่ไปรอบ ๆ เป็นวงก็ได้ โดยขณะที่ซอยเท้าถี่ ๆ เคลื่อนที่ไปนั้นเข่าจะต้องย่อลงตลอดเวลา เมื่อเลี้ยวไปทางด้านซ้ายหรือทางด้านขวาก็ให้ส่งมือข้างที่เลี้ยวไปนั้นมาตั้งวงข้อศอกระดับปาก ส่วนมืออีกด้านส่งจับหางไปหลังแขนตั้ง

ภาพที่ ๓๓ การท่องโรง (ที่มา : วิระเดช ทองคำ)

๕) **เกล้ามือ** เป็นท่าที่ใช้เป็นท่าเชื่อมและใช้รำโดยทั่วไป วิธีการรำคือใช้มือข้างหนึ่งวางทาบอยู่ที่อก ปลายนิ้วทั้งห้าชี้ไปด้านข้าง นิ้วหัวแม่มืออยู่ด้านบน มืออีกข้างหนึ่งจับคว่ำแขนตั้งส่งออกไปด้านข้างระดับไหล่ ค่อย ๆ เคลื่อนมือเหยียดตั้งด้านข้าง ส่งมาทางด้านหน้าอยู่ในระดับอก แล้วเคลื่อนมือทาบอกแทงออกไปด้านหน้า ให้ด้านข้างของนิ้วชี้เคลื่อนไปตามได้แขนของมือที่จับคว่ำตั้งแต่ต้นแขนถึงข้อมือ แล้วเปลี่ยนจับคว่ำของมือเดิมซึ่งแขนตั้งอยู่ปล่อยให้เป็นวงแล้วงอแขนส่งมือขึ้นเป็นวงแทงสอดด้วยข้างของนิ้วชี้วาดไปตามคันแขนของมืออีกด้าน ซึ่งจับคว่ำแขนตั้งส่งมาด้านหน้า เคลื่อนมือมาจนถึงข้อมือแล้วเปลี่ยนไปเป็นมือจับเช่นเดิม ทำสลับกันไปมา

ภาพที่ ๓๔ การคล้ำมือ (ที่มา : วีระเดช ทองคำ)

๖) ไหว้ เป็นท่าที่สำคัญ และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของโนราท่าหนึ่ง การไหว้ของโนราในการรำต่าง ๆ นั้น ผู้รำต้องพนมมือระหว่างอก ให้ปลายนิ้วหันเข้าหาอก และต้องหักข้อมือเต็มที่ พร้อมกับส่งข้อมือมาด้านหน้าเล็กน้อย เปิดปลายศอกทั้ง ๒ ข้าง แยกตรงไปด้านข้างให้อยู่ในแนวเดียวกัน หรือข้อศอกสูงเฉียงขึ้นมาทั้ง ๒ ข้าง และผู้รำต้องแอ่นอก โน้มลำตัวมาด้านหน้า พร้อมกับเชิดหน้าและปลายกางเขน

ภาพที่ ๓๕ การไหว้ (ที่มา : วีระเดช ทองคำ)

๘) นาด เป็นท่าที่แสดงการเคลื่อนที่จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยการเดิน คือ ผู้รำต้องยืนเท้าไขว้กันย่อเข่าทั้งสองข้างให้เท้าข้างใดข้างหนึ่งยื่นออกมาข้างหน้า ยืนวางหนักเต็มเท้าส่วนเท้าอีกข้างซึ่งอยู่ด้านหลังยกส้นขึ้น และต้องให้เข่าขาหลังสูงระดับกลางน่องของเท้าหน้า แยกเข่าทั้งสองข้างออกให้ได้เหลี่ยมเล็กน้อยและยกเท้าซึ่งวางอยู่ด้านหลังมาวางด้านหน้า ให้ส้นเท้าวางห่างจากหัวแม่เท้าของเดิมประมาณ ๕ นิ้ว อาจจะวางปลายเท้าก่อนหรือวางเต็มเท้าทันทีส่วนเท้าอีกข้างเมื่ออยู่ด้านหลังจะต้องยกเท้าทันที (ก้าวสลับเท้าไปด้านหน้า) ส่วนมือรำรำในท่าต่าง ๆ ตามจังหวะ

ท่านาดเป็นกระบวนการรำที่เน้นความสวยงามในลีลาการเดินของผู้รำ การนาคจะมีกระบวนการเดินอยู่ ๓ รูปแบบคือ การนั่งนาค, การยืนนาค และการเดินนาค มีรายละเอียดดังนี้

๘.๑) การนั่งนาค หมายถึง ผู้รำอาจจะนั่งคุกเข่า หรือนั่งชันเข่า อยู่กับที่พร้อมกับใช้ลีลามือรำรำในรูปแบบต่าง ๆ

๘.๒) การยืนนาค หมายถึง ผู้รำจะยืนอยู่กับที่โดยการยืนรวมเท้า หรือการยืนปักเข่า พร้อมกับการใช้ลีลามือในการรำในรูปแบบต่าง ๆ

ภาพที่ ๓๖ การยืนนาค (ที่มา : วีระเดช ทองคำ)

๗.๓) การเดินนาค หมายถึง ผู้รำจะต้องเดินเป็นวงกลมทวนเข็มนาฬิกา แสดงการเคลื่อนที่จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยการเดิน คือผู้ร่ายยืนย่อลำตัวแยกเข่าและเท้า ยกเท้าข้างใดข้างหนึ่งขึ้นมาข้างหน้า ยืนวางน้ำหนักเต็มเท้าสำหรับเท้าอีกข้างซึ่งอยู่ด้านหลังยกส้นขึ้น และต้องให้เข่าหลังสูงระดับกลางน่องของเท้าหน้า แยกเข่าทั้งสองข้างให้ได้เหลี่ยมเล็กน้อยและยกเท้าซึ่งวางอยู่ด้านหลังมาวางด้านหน้าให้ส้นเท้าเรียงจากหัวแม่เท้าเดิมประมาณ ๕ นิ้ว จะต้องวางปลายเท้าแล้วจึงวางเต็มเท้าทันทีส่วนเท้าอีกข้างอยู่ด้านหลังจะต้องยกส้นทันทีเช่นเดียวกัน

ภาพที่ ๓๗ การเดินนาค (ที่มา : วิระเดช ทองคำ)

๘) สอดสร้อย เป็นท่าที่มีความสำคัญมากต่อผู้รำลักษณะการรำจะหมุนรอบตัวเองจากด้านซ้ายหรือด้านขวา ถ้าจะสอดทางซ้าย มือซ้ายจะจับคว่ำอยู่ระดับสายตา ส่วนมือขวาดึงวงเขาควยงอศอกให้ได้เป็นวงมูมฉาก หน้ามองมือซ้ายที่จับพร้อมกับทอดขาซ้ายไปทางหลัง ย่อเข่าลำตัวตั้งตรง แอ่นอกโน้มไปข้างหน้าและดันกันออกมาเล็กน้อยขาซ้ายวางหลังจะต้องให้เข่าซ้ายวางระดับน่องเข่าขวา หรือติดกันแล้วค่อยๆหมุนรอบตัวเองช้าๆ โดยจะหมุนทางด้านซ้ายมือจับ ขณะที่หมุนจะต้องย่อตัวลง เข่าทั้งสองจะต้องแยกออกจากกันพร้อมกับค่อยๆเดินมือขวาที่ดึงวงเขาควยระดับง่าศีรษะลดลง ข้างลำตัวระดับสะเอวเมื่อหมุนมาถึงหน้าเดิมแล้ว ขาซ้ายที่วางทอดอยู่ด้านหลังในตอนแรกจะกลับมาไขว้อยู่ด้านหน้าแทนขาขวา จากนั้นให้แกงมือขวาที่ดึงวงขึ้น ไปสวนทางด้านในกับมือซ้ายที่จับ พร้อมกับเปลี่ยนมือขวาเป็นมือจับคว่ำอยู่บริเวณหน้าระดับสายตา ส่วนมือซ้ายที่จับก็วาดมือแล้วคลายจับวาดออกไปให้ตึงแล้วดึงวงเขาควย โดยทำอย่างนี้สลับกันไปทั้งสองข้าง เพียงแต่เปลี่ยนมือและขาเท่านั้น

ภาพที่ ๓๘ การสอดสร้อย (ที่มา : วีระเดช ทองคำ)

๕) การเก็บเท้า เป็นท่าที่แสดงการเคลื่อนที่ของเท้า มีอยู่ ๒ ลักษณะคือ

๕.๑) การเคลื่อนเท้า ๒ เท้าพร้อมกัน

๕.๒) การเคลื่อนเท้าข้างใดข้างหนึ่งเพียงข้างเดียว

ไม่ว่าผู้รำจะเคลื่อนเท้าลักษณะใด จะต้องวางเท้าที่เคลื่อนเดิมเท้าให้ยับปลายนิ้วเท้าทั้ง ๕ นิ้ว คีบไปที่ละนิกให้ถี่เร็ว สลับกับการขยับส้นเท้าให้สัมพันธ์และเคลื่อนที่ไปด้วยกันในขณะที่เคลื่อนที่นั้น ช่วงขาและเข่าจะต้องแข็งแรงมิให้แกว่ง หรือส่ายไปมา

ภาพที่ ๓๕ การเก็บเท้า (ที่มา : วิระเดช ทองคำ)

๑๐) การกรีดนิ้ว เป็นท่าที่แสดงการเคลื่อนไหวของนิ้วที่ละนิ้วอย่างรวดเร็ว คือผู้รำจะกำมือข้างหนึ่งข้างใดไว้อย่างหลวม ๆ แล้วค่อยปล่อยนิ้วทีละนิ้วให้เคลื่อนออกไปทั้งมืออย่างรวดเร็วเมื่อเคลื่อนทั้ง ๔ นิ้วแล้วให้ขยับข้อมืออีกครั้ง ตามจังหวะ ถ้าหากเป็นมือตั้งให้ขยับข้อมือขึ้นหาหลังแขน ถ้าเป็นมือจับให้ขยับมือเข้าหาท้องแขน

ภาพที่ ๔๐ การกริดนิ้ว (ที่มา : วิระเดช ทองคำ)

๑๑) การเก็บดินเตี้ย เป็นท่าที่ใช้เท้าเคลื่อนจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง ซึ่งอาจจะเคลื่อนที่ไปข้างหน้าหรือเคลื่อนที่ไปรอบ ๆ เป็นวงก็ได้ ผู้รำนั่งอยู่ในท่าคุกเข่าให้ก้นอยู่บนสันเท้าเข่าทั้งสองข้างยกขึ้นไม่ติดกับพื้น (ขนานกับพื้น) บริเวณปลายเข่าห่างกันเล็กน้อย สามารถขยับเข่าให้เคลื่อนสูงขึ้นทีละนิดได้ การเคลื่อนที่จะต้องขยับหรือสับปลายเท้าให้ถี่ยิบที่สุดเคลื่อนไปข้างหน้าต่อเนื่องกันโดยไม่หยุดหรือขาดระยะ ส่วนของร่างกายที่ทรงตัวอยู่บนเท้าต้องนิ่ง ลำตัวต้องแอ่นอกและโน้มตัวไปข้างหน้า มือให้วางในตำแหน่งต่าง ๆ ได้อิสระตามลักษณะของท่ารำ

ภาพที่ ๔๑ การเก็บดินเตี้ย (ที่มา : วิระเดช ทองคำ)

๑๒) การนั่ง หมายถึง การนั่งคุกเข่าโดยให้เข่าห่างกันประมาณ ๒ คืบ สะโพกและน้ำหนักตัวกดลงบนส้นเท้า โดยมีปลายเท้าวางชิดแนบกับพื้น การนั่งจะต้องอ้าออกและโน้มลำตัวขึ้นไปด้านหน้าเล็กน้อย

ภาพที่ ๔๒ ท่านั่ง (ที่มา : วีระเดช ทองคำ)

๑๓) การโค้ง หมายถึง การการเวกผู้ชมขณะยืน หรือนั่งโดยการก้มศีรษะโน้มตัวไปด้านหน้า ถ้าหากนั่งโค้งจะใช้มือทั้งสองข้างจับแล้วส่งไปด้านหลัง ส่วนการยืนโค้งจะแบมือแขนตั้งทั้งสองข้างแตะมือลงบนเข่าเบา ๆ

ภาพที่ ๔๓ การโค้ง (ที่มา : วีระเดช ทองคำ)

๑๔) การรวมมือ หมายถึง การยกมือทั้งสองข้างมาจับคว่ำระดับสายตา โดยให้มือที่จับเข้าหาลำตัวและยกศอกทั้งสองข้างให้ห่างกัน ๑ ฟุต สูงระดับหน้าอก มือทั้งสองที่นำมารวมเพื่อพักมือสามารถเคลื่อนไหวในท่าต่าง ๆ ได้ทันที

ภาพที่ ๔๔ การรวมมือ (ที่มา : วิระเดช ทองคำ)

๑๕) การรวมเท้า หมายถึง การให้เท้าซึ่งยืนร่ายอยู่ในท่าต่าง ๆ มาขึ้นใหม่ โดยให้เท้าทั้งสองข้างวางแนบสนิทกัน เรียงปลายเท้าให้ตรงเหมือนการขึ้นโดยทั่วไป แต่มีการย่อเข่าและแนบเข่าขณะมารวมเท้า

ภาพที่ ๔๕ การรวมเท้า (ที่มา : วิระเดช ทองคำ)

เมื่อผู้รามีความเข้าใจโครงสร้างเอกลักษณ์และศัพท์เฉพาะของการรำโนราแล้วก็จะสามารถนำท่ารำดังกล่าวมาจัดวางและเชื่อมโยงกระบวนการรำกับทำพื้นฐานต่าง ๆ ให้เกิดเป็นกระบวนการรำเพลงโคที่สวยงาม สนุกสนานน่าสนใจ และสร้างบุคลิกท่ารำได้เด่นชัด

จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นที่สำคัญที่สามารถนำไปเป็นองค์ประกอบความรู้เบื้องต้นให้กับคณะวิจัยและเยาวชนตำบลโตนดด้วนซึ่งเป็นกลุ่มวิจัยที่สำคัญในการถ่ายทอดศิลปะการแสดงโนราและการบรรเลงดนตรีโนราให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์